

KATALOG ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK

Poklicno in strokovno izobraževanje

Izobraževalni programi srednjega
poklicnega izobraževanja z italijanskim
učnim jezikom na narodno mešanem
območju slovenske Istre

KATALOG ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

IME PREDMETA: slovenščina kot drugi jezik

210 ur

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Špela Bregač, ZRSŠ, dr. Kozma Ahačič, ZRC SAZU, dr. Anja Benko, ZRSŠ, mag. Mateja Jankovič Čurič, OŠ Artiče, Vanja Jesenek, OŠ Sladki Vrh, dr. Andraž Jež, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Vanja Kavčnik Kolar, ZRSŠ, Valentina Kobal, Šolski center Nova Gorica, OE Biotehniška šola Šempeter pri Gorici, Maja Kosmač Zamuda, ZRSŠ, mag. Tatjana Lotrič Komac, OŠ Naklo, Matija Martinec, OŠ Brinje Grosuplje, Drago Meglič, Gimnazija Murska Sobota, Ljiljana Mičović Struger, ZRSŠ, mag. Marta Novak, ZRSŠ, dr. Nina Novak, ZRSŠ, Nina Papež, Gimnazija Kočevje, Vladimir Pirc, ZRSŠ, mag. Mirjam Podsedenshek, ZRSŠ, Neža Ritlop, OŠ Turnišče, mag. Gordana Rodinger, OŠ Pesnica, mag. Mojca Saksida, OŠ Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče, dr. Igor Saksida, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, dr. Sonja Starc, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Marjeta Stegel, ZRSŠ, dr. Matej Šekli, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Tina Žagar Pernar, OŠ Naklo, dr. Alenka Žbogar, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Marija Žveglič, ZRSŠ, Andreja Sever, ZRSŠ, dr. Božidara Krakar Vogel, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Tomislav Virk, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Slovenščino kot drugi jezik pripravile:

Marjeta Stegel, ZRSŠ, Mojca Jazbec, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio, Vesna Kralj Pribac, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio, Barbara Olenik, OŠ Pier Paolo Vergerio il Vecchio, Senija Smajlagić, Srednja šola Pietro Coppo Izola, dr. Sonja Starc, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Elen Zrinski, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper

JEZIKOVNI PREGLED: Zala Mikeln

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://eportal.mss.edus.si/msswww/datoteke/katalogi_znanja/2026/kz-dp-slovenscina-kot-drugi-jezik-spi-is.pdf

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](#)-ID [259679491](#)

ISBN 978-961-03-1264-2 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025, določil Katalog znanj Slovenščina kot drugi jezik za izobraževalne programe srednjega poklicnega izobraževanja z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri.

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje se je na svoji 211. seji, dne 18. 4. 2025, seznanil z didaktičnimi priporočili h Katalogu znanj Slovenščina kot drugi jezik za izobraževalne programe srednjega poklicnega izobraževanja z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v slovenski Istri.

PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:

- Obvezno
- Izbirno
- Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta dolupta volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti comnihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, externam quaspis dit equasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaepep quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

27. 2. 2025 /// 15:45

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comiscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

- Dijak
- » Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.
 - » Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupatu repeliam.
 - » **Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - » **Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - » Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - » Omnim ut doluptur, quam consequ.
 - » *Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorrum quasimus mo mi.*
 - » *Icillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cupatu repeliam.*
 - » Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorrum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - » *Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint
☐ veligna tessint	☐ laborerat voluptiurem	☐ veligna tessint	

9 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikalne usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaborest quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

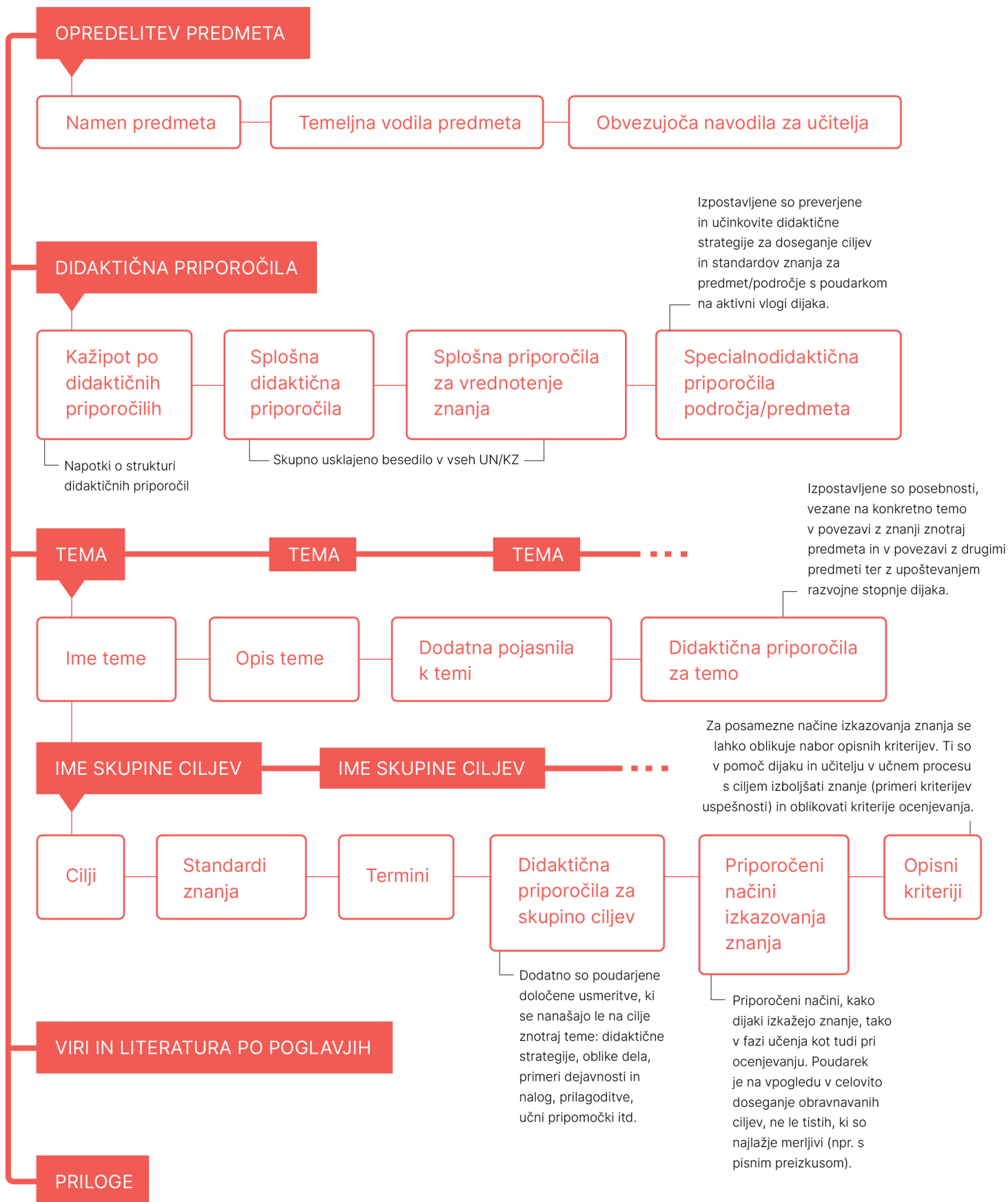
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA KATALOGA ZNANJ Z DIDAKTIČNIMI PRIPOROČILI

KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 10

Namen predmeta..... 10

Temeljna vodila predmeta 10

Obvezujoča navodila za učitelje 11

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA 12

Kažipot po didaktičnih priporočilih 12

Splošna didaktična priporočila 13

Splošna priporočila za vrednotenje znanja ... 14

Specialnodidaktična priporočila
področja/predmeta 16

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 21

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO 22

Besedilo, besedilne vrste, besedilne skupine 23

Besediloslovje ter sprejemanje, razumevanje
in tvorjenje neumetnostnih besedil 26

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU 32

Slovenski jezikovni prostor..... 33

Slovenski jezik v družbi 35

Jezikovne zvrsti 37

Zgodovina slovenskega jezika..... 39

Slovenščina v digitalni dobi 40

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA 43

Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega
sistema 44

Glasoslovje 45

Besedoslovje..... 46

Besedotvorje 47

Oblikoslovje 48

Skladnja 49

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE..... 51

Pravopis..... 52

Pravorečje..... 55

MOTIVACIJSKO BRANJE 57

Branje in interpretacija 59

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA . 60

Slovenska, istrska slovstvena folklor v času in
prostoru..... 61

Sprejemanje in vrednotenje slovstvene
folklore 62

ŽANRI IN ZVRSTI SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI 63

Branje in interpretacija literarnih besedil 63

Odziv na branje 65

PREGLED SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI 66

Književnost v prostoru in času..... 67

Književnost kot besedna umetnost 68

Odziv na branje 69

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH 70

Didaktična priporočila..... 70

Sporazumevanje in besedilo 71

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE
SKUPINE..... 72

BESEDILOSLOVJE TER SPREJEMANJE,
RAZUMEVANJE IN TVORJENJE
NEUMETNOSTNIH BESEDIL..... 72

Slovenski jezik v prostoru, družbi in času 73

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR 73

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA 73

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI 73

Jezikovni sistem in njegova vloga 73

BESEDOSLOVJE..... 74

SKLADNJA 74

Pravopis in pravorečje..... 74

PRAVOREČJE 74

Motivacijsko branje 74

Slovenska, istrska slovstvena folklor..... 74

Žanri in zvrsti slovenske književnosti 74

ODZIV NA BRANJE..... 75

Pregled slovenske književnosti 75

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU 75

KNJIŽEVNOST KOT BESEDNA UMETNOST.. 75

PRILOGE76

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

Katalog znanj za slovenščino kot drugi jezik je namenjen slovenščini kot drugemu jeziku na šoli z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre, in sicer v programu srednjega poklicnega izobraževanja. Šola izobražuje tudi v programih srednjega strokovnega in poklicno-tehniškega izobraževanja, za katera obstaja poseben katalog znanj.

V predmetniku srednjega poklicnega izobraževanja je slovenščini kot drugemu jeziku namenjenih 210 ur, polovica ur doseganju ciljev pouka jezika, polovica pa ciljev pouka književnosti. Dokument se vsebinsko navezuje na učni načrt za slovenščino kot drugi jezik v osnovni šoli z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre in je podlaga za katalog znanja, namenjen programu poklicno-tehničnega izobraževanja.

Predmet je namenjen usposabljanju za učinkovito sporazumevanje v slovenskem jeziku, ki je uradni in državni jezik območja šole z italijanskim učnim jezikom. Slovenščina kot drugi jezik je pomemben splošnoizobraževalni predmet, saj se pri njem dijaki z učenjem slovenskega jezika in s spoznavanjem slovenske književnosti usposablajo za uspešno nadaljnje izobraževanje v slovenskem šolskem sistemu, za vstop na trg dela, za strpen in vključujoč medkulturni dialog, za razumevanje lastne in narodne jezikovno-kulturne ter državljanske identitete.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Cilje se uresničuje z jezikovnim in književnim poukom v okviru receptivnih in produktivnih sporazumevalnih dejavnosti (v naravnem in digitalnem okolju) s posebnim ozirom na uporabnosti pridobljenih spoznanj za strokovno področje in po smislu v povezavi z znanjem, pridobljenim pri pouku italijanščine kot učnega jezika.

Dijakovo znanje slovenščine se sistematično nadgrajuje in pogloblja, tudi v povezavi z razvijanjem poklicnih in splošnih kompetenc, to postavlja temelje za vseživljenjsko učenje, kakovostno vključevanje v poklic, strpnejše in kultivirano sobivanje z drugimi, tvorno družbeno udejstvovanje, nadaljevanje izobraževanja v slovenskem izobraževalnem sistemu ter spoznavanje in razvijanje pozitivnega odnosa do slovenske književnosti in jezika.

Pri jezikovnem pouku se sledi razvijanju besedilnih in komunikacijskih spretnosti ter skladno s tem tudi uzaveščanju vloge jezikovnosistemskega znanja slovenskega jezika v procesu sporazumevanja (tj. sprejemanja, razumevanja, tvorjenja in vrednotenja besedil). Poleg tega se dijak uči tudi aktivno in odgovorno pridobivati

informacije iz tiskanih in digitalnih medijev ter spoznava etične vidike njihove uporabe. Takšno znanje je bistvena prvina (kritične) sporazumevalne zmožnosti in temeljni pogoj za uspešno reševanje problemov na višjih kognitivnih ravneh.

Pouk književnosti se usmerja v razvijanje zmožnosti branja, doživljanja, razumevanja, vrednotenja slovenskih literarnih besedil, pregledno spoznavanje slovenske literarne zgodovine s poudarki na ključnih avtorjih in besedilih ter kritično in ustvarjalno odzivanje na stik s slovensko književnostjo.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

- » Učitelj cilje predmeta uresničuje z jezikovnim in s književnim poukom v okviru vseh sporazumevalnih dejavnosti: poslušanje, branje, govorjenje in pisanje.
- » Pri pouku se smiselno navezuje na znanje, ki ga dijaki pridobijo pri italijanščini.
- » Izbira (neumetnostna) besedila, ki so tematsko čim bolj povezana s poklicnim področjem.
- » V vsakem letniku izvede eno dolgo branje literarnega besedila v celoti ali več odlomkov pri pouku (tema Motivacijsko branje).
- » V 1. in 2. letniku obravnava književnost po tematskih sklopih, v 3. letniku pa po literarnozgodovinskem principu.
- » Ob literarnozgodovinskih temah (v 3. letniku) obravnava po eno literarno delo oz. odlomek iz vsake vrstice v tabeli.
- » Upošteva oznake učnega načrta: **O** - obvezni cilji, **ležeči tisk** in **I** - izbirni cilji, **SC** - skupni cilj, **kreпки tisk** - minimalni standardi znanja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

KAŽIPOT PO DIDAKTIČNIH PRIPOROČILIH

Razdelke *Kažipot po didaktičnih priporočilih*, *Splošna didaktična priporočila* in *Splošna priporočila za vrednotenje znanja* je pripravil Zavod RS za šolstvo.

Didaktična priporočila prinašajo učiteljem napotke za uresničevanje kataloga znanj predmeta v pedagoškem procesu. Zastavljena so večplastno, na več ravneh (od splošnega h konkretnemu), ki se medsebojno prepletajo in dopolnjujejo.

» Razdelka **Splošna didaktična priporočila** in **Splošna priporočila za vrednotenje znanja** vključujeta krovne usmeritve za načrtovanje, poučevanje in vrednotenje znanja, ki veljajo za vse predmete po celotni izobraževalni vertikali. Besedilo v teh dveh razdelkih je nastalo na podlagi *Usmeritev za pripravo didaktičnih priporočil k učnim načrtom za osnovne šole in srednje šole* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/3ladrdr>) ter *Izhodišč za prenovo katalogov znanj za splošnoizobraževalne predmete v poklicnem in strokovnem izobraževanju* (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/p64e0ud>) in je v vseh katalogih znanj enako.

» Razdelek **Specialnodidaktična priporočila področja/predmeta** vključuje tista didaktična priporočila, ki se navezujejo na področje/predmet kot celoto. Zajeti so didaktični pristopi in strategije, ki so posebej priporočeni in značilni za predmet glede na njegovo naravo in specifike.

Katalog znanj posameznega predmeta je členjen na *teme*, vsaka tema pa se lahko nadalje členi na *skupine ciljev*.

» Razdelka **Didaktična priporočila za temo** in **Didaktična priporočila za skupino ciljev** vsebujeta konkretne in specifične napotke, ki se nanašajo na poučevanje določene teme oz. skupine ciljev znotraj teme. Na tem mestu so izpostavljene preverjene in učinkovite didaktične strategije za poučevanje posamezne teme ob upoštevanju značilnosti in vidikov znanja, starosti dijakov, predznanja, povezanosti znanja z drugimi predmeti/področji ipd. Na tej ravni so usmeritve lahko konkretizirane tudi s primeri izpeljave oz. učnimi scenariji.

Didaktična priporočila na ravni skupine ciljev zaokrožujeta razdelka **Priporočeni načini izkazovanja znanja** in **Opisni kriteriji**, ki vključujeta napotke za vrednotenje znanja (spremljanje, preverjanje, ocenjevanje) znotraj posamezne teme oz. skupine ciljev.

SPLOŠNA DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Učitelj si za uresničitev ciljev kataloga znanj, kakovostno učenje ter optimalni psihofizični razvoj dijakov prizadeva zagotoviti varno in spodbudno učno okolje. V ta namen pri poučevanju uporablja raznolike didaktične strategije, ki vključujejo učne oblike, metode, tehnike, učna sredstva in gradiva, s katerimi dijakom omogoča aktivno sodelovanje pri pouku, pa tudi samostojno učenje. Izbira jih premišljeno, glede na namen in naravo učnih ciljev ter glede na učne in druge, za učenje pomembne značilnosti posameznega dijaka, učne skupine ali oddelka.

Varno in spodbudno učno okolje učitelj zagotavlja tako, da:

- » spodbuja medsebojno sprejemanje, sodelovanje, čustveno in socialno podporo;
- » neguje vedoželjnost, spodbuja interes in motivacijo za učenje, podpira razvoj različnih talentov in potencialov;
- » dijake aktivno vključuje v načrtovanje učenja;
- » kakovostno poučuje in organizira samostojno učenje (individualno, v parih, skupinsko) ob različni stopnji vodenja in spodbujanja;
- » dijakom omogoča medsebojno izmenjavo znanja in izkušenj, podporo in sodelovanje;
- » prepoznava in pri poučevanju upošteva predznanje, skupne in individualne učne, socialne, čustvene, (med)kulturne, telesne in druge potrebe dijakov;
- » dijakom postavlja ustrezno zahtevne učne izzive in si prizadeva za njihov napredek;
- » pri dijakih stalno preverja razumevanje, spodbuja ozaveščanje in usmerjanje procesa lastnega učenja;
- » proces poučevanja prilagaja ugotovitvam sprotne spremljanja in preverjanja dosežkov dijakov;
- » omogoča povezovanje ter nadgrajevanje znanja znotraj predmeta, med predmeti in predmetnimi področji;
- » poučuje in organizira samostojno učenje v različnih učnih okoljih (tudi virtualnih, zunaj učilnic), ob uporabi avtentičnih učnih virov in reševanju relevantnih življenjskih problemov in situacij;
- » ob doseganju predmetnih uresničuje tudi skupne cilje različnih področij (jezik, državljanstvo, kultura in umetnost; trajnostni razvoj; zdravje in dobrobit; digitalna kompetentnost; podjetnost).

Učitelj pri uresničevanju ciljev in standardov znanja dijakom omogoči prepoznavanje in razumevanje:

- » smisla oz. namena učenja (kaj se bodo učili in čemu);
- » uspešnosti lastnega učenja oz. napredka (kako in na temelju česa bodo vedeli, da so pri učenju uspešni in so dosegli cilj);
- » pomena različnih dokazov o učenju in znanju;
- » vloge povratne informacije za stalno izboljševanje ter krepitev občutka »zmorem«;

- » pomena medvrstniškega učenja in vrstniške povratne informacije.

Za doseganje celostnega in poglobljenega znanja učitelj načrtuje raznolike predmetne ali medpredmetne učne izzive, ki spodbujajo dijake k aktivnemu raziskovanju, preizkušanju, primerjanju, analiziranju, argumentiranju, reševanju avtentičnih problemov, izmenjavi izkušenj in povratnih informacij. Ob tem nadgrajujejo znanje ter razvijajo ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in druge prečne veščine. Zato učitelj, kadar je mogoče, izvaja projektni, problemski, raziskovalni, eksperimentalni, izkustveni ali praktični pouk in uporablja temu primerne učne metode, pripomočke, gradiva in digitalno tehnologijo.

Učitelj upošteva raznolike zmožnosti in potrebe dijakov v okviru notranje diferenciacije in individualizacije pouka ter personalizacije učenja s prilagoditvami, ki obsegajo:

- » učno okolje z izbiro ustreznih didaktičnih strategij, učnih dejavnosti in oblik;
- » obsežnost, zahtevnost in kompleksnost učnih ciljev;
- » raznovrstnost in tempo učenja;
- » načine izkazovanja znanja, pričakovane rezultate ali dosežke.

Učitelj smiselno upošteva načelo diferenciacije in individualizacije tudi pri načrtovanju domačega dela dijakov, ki naj bo osmišljeno in raznoliko, namenjeno utrjevanju znanja in pripravi na nadaljnje učenje.

Individualizacija pouka in personalizirano učenje sta pomembna za razvijanje talentov in potencialov nadarjenih dijakov. Še posebej pa sta pomembna za razvoj, uspešno učenje ter enakovredno in aktivno vključenost dijakov s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, z učnimi težavami, dvojno izjemnih, priseljencev ter dijakov iz manj spodbudnega družinskega okolja. Z individualiziranimi pristopi preko inkluzivne poučevalne prakse učitelj odkriva in zmanjšuje ovire, ki dijakom iz teh skupin onemogočajo optimalno učenje, razvoj in izkazovanje znanja, ter uresničuje v individualiziranih programih in v drugih individualiziranih načrtih načrtovane prilagoditve vzgojno-izobraževalnega procesa za dijake iz specifičnih skupin.

SPLOŠNA PRIPOROČILA ZA VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje znanja razumemo kot ugotavljanje znanja dijakov skozi celoten učni proces, tako pri spremljanju in preverjanju (ugotavljanje predznanja in znanja dijaka na vseh stopnjah učenja), kot tudi pri ocenjevanju znanja.

V prvi fazi učitelj kontinuirano spremlja in podpira učenje, preverja znanje vsakega dijaka, mu nudi kakovostne povratne informacije in ob tem ustrezno prilagaja lastno poučevanje. Pred začetkom učnega procesa učitelj najprej aktivira in ugotavlja dijakovo predznanje in ugotovitve uporabi pri načrtovanju pouka. Med učnim procesom sproti preverja doseganje ciljev pouka in standardov znanja ter spremlja in ugotavlja napredek dijaka. V tej fazi učitelj znanja ne ocenjuje, pač pa na osnovi ugotovitev sproti prilagaja in izvaja dejavnosti v podporo in spodbudo učenju (npr. dodatne dejavnosti za utrjevanje znanja, prilagoditve načrtovanih dejavnosti in nalog glede na zmožnosti in potrebe posameznih dijakov ali skupine).

Učitelj pripomore k večji kakovosti pouka in učenja, tako da:

- » sistematično, kontinuirano in načrtno pridobiva informacije o tem, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja;
- » ugotavlja in spodbuja razvoj raznolikega znanja – ne le vsebinskega, temveč tudi procesnega (tj. spretnosti in veščin), spremlja in spodbuja pa tudi razvijanje odnosnega znanja;
- » spodbuja dijaka, da dosega cilje na različnih taksonomskih ravneh oz. izkazuje znanje na različnih ravneh zahtevnosti;
- » spodbuja uporabo znanja za reševanje problemov, sklepanje, analiziranje, vrednotenje, argumentiranje itn.;
- » je naravnani na ugotavljanje napredka in dosežkov, pri čemer razume, da so pomanjkljivosti in napake zlasti priložnosti za nadaljnje učenje;
- » ugotavlja in analizira dijakovo razumevanje ter odpravlja vzroke za nerazumevanje in napačne predstave;
- » dijaka spodbuja in ga vključuje v premisleke o namenih učenja in kriterijih uspešnosti, po katerih vrednoti lastno učno uspešnost (samovrednotenje) in uspešnost vrstnikov (vrstniško vrednotenje);
- » dijaku sproti podaja kakovostne povratne informacije, ki vključujejo usmeritve za nadaljnje učenje.

Ko so dejavnosti prve faze (spremljanje in preverjanje znanja) ustrezno izpeljane, sledi druga faza, ocenjevanje znanja. Pri tem učitelj dijaku omogoči, da lahko v čim večji meri izkaže usvojeno znanje. To doseže tako, da ocenjuje znanje na različne načine, ki jih je dijak spoznal v procesu učenja. Pri tem upošteva potrebe dijaka, ki za uspešno učenje in izkazovanje znanja potrebuje prilagoditve.

Učitelj lahko ocenjuje samo znanje, ki je v katalogu znanj določeno s standardi znanja. Predmet ocenjevanja znanja niso vsi učni cilji, saj vsak cilj nima z njim povezanega specifičnega standarda znanja. Učitelj ne ocenjuje stališč, vrednot, navad, socialnih in čustvenih veščin ipd., čeprav so te zajete v ciljeh v katalogu znanj in jih učitelj pri dijaku sistematično spodbuja, razvija in v okviru prve faze tudi spremlja.

Na podlagi standardov znanja in kriterijev uspešnosti učitelj, tudi v sodelovanju z drugimi učitelji, pripravi kriterije ocenjevanja in opisnike ter jih na ustrezen način predstavi dijaku. Če dijak v procesu učenja razume in uporablja kriterije uspešnosti, bo lažje razumel kriterije ocenjevanja. Ugotovitve o doseganju standardov znanja, ki temeljijo na kriterijih ocenjevanja in opisnikih, se izrazijo v obliki ocene.

Učitelj z raznolikimi načini ocenjevanja omogoči izkazovanje raznolikega znanja (védenje, spretnosti, veščine) na različnih ravneh. Zato poleg pisnih preizkusov znanja in ustnih odgovorov ocenjuje izdelke (pisne, likovne, tehnične, praktične in druge za predmet specifične) in izvedbo dejavnosti (govorne, gibalne, umetniške, eksperimentalne, praktične, multimedijske, demonstracije, nastope in druge za predmet specifične), s katerimi dijak izkaže svoje znanje.

SPECIALNODIDAKTIČNA PRIPOROČILA

PODROČJA/PREDMETA

Pouk slovenščine kot drugega jezika se načrtuje celostno, tj. z mislijo na oblikovanje funkcionalnega znanja slovenskega jezika, preglednega znanja temeljev slovenske literature in pozitivnega odnosa do slovenske kulture, jezika in družbe. Jezikovni in književni pouk se smiselno prepletata in dopolnjujeta.

1. Razvijanje poklicnih in ključnih kompetenc pri predmetu slovenščina

Pri pouku slovenščine kot drugega jezika se dijaki usposablajo za samostojno življenje, svoje nadaljnje šolanje v slovenskem izobraževalnem sistemu ali vključitev na slovenski trg dela. Veščine, ki jih dijak razvija pri razmišljanju in kritičnem sprejemanju in tvorjenju raznovrstnih besedil v slovenščini, pomembno vplivajo tudi na poklicno uspešnost. Omenjene veščine so zato ključni del t. i. poklicnih kompetenc, te pa so tesno povezane tudi s ključnimi kompetencami.

Pri predmetu slovenščina je v ospredju razvijanje (kritične) sporazumevalne zmožnosti, znotraj katere so v kontekstu razvijanja poklicnih kompetenc še posebej pomembne naslednje zmožnosti:

- » zmožnost opazovanja jezikovnih pojavov v besedilih in povezovanja teh v smiselni pomen (sporočilo),
- » zmožnost razumevanja in interpretiranja enogovornih in dvogovornih besedil (vezanih na poklicno oz. strokovno področje), vključno z večkodnimi,
- » zmožnost sprejemanja in razumevanja književnih besedil ter (kritično ali poustvarjalno) odzivanje nanje (pri tem je zelo pomembno tudi branje za zabavo oz. motivacijsko branje),
- » zmožnost učinkovitega tvorjenja smiselnih in ustreznih besedil (tudi s pomočjo digitalne tehnologije),
- » zmožnost povzemanja in aktualizacije sprejetega (z jezikovnimi in nejezikovnimi kodi posredovanega) besedila,
- » zmožnost ubesedovanja raznolikih jezikovnih izbir pri sporočanju glede na raznolike komunikacijske okoliščine v vsakdanjih in poklicnih situacijah ter tudi širše,
- » zmožnost pridobivanja informacij (jezikovnih in drugih) iz različnih virov ter izgrajevanja in izmenjave znanja, npr.: s sodelovalnim učenjem, izkušnjskim učenjem, projektnim delom ob medpredmetnem povezovanju.

Celostni pristop dela z neumetnostnimi besedili naj v čim večji meri temelji na dejavnostih iz resničnega življenja, izhajajoč iz vsakdanjih in poklicnih situacij (tj. avtentično učenje), in se povezuje z vsemi sporazumevalnimi dejavnostmi (poslušanjem, branjem, govorjenjem in pisanjem). Odločitev o tem, koliko časa bo namenjenega posamezni sporazumevalni dejavnosti, avtonomno sprejme učitelj. Učitelj naj dijaka strokovno usmerja tako, da bo ob sprejemanju in tvorjenju besedil pozoren tudi na okoliščine, v katerih nastajajo besedila, namene, ki jih imajo tvorci besedil, ter razne medije, prek katerih so besedila lahko posredovana. Pri tem naj dijak sistematično, dejavno, problemsko (poglobljeno) in procesno spoznava in usvaja značilnosti zlasti tistih besedilnih vrst, ki jih bo tvoril tudi sam.

Pomembno je tudi, da dijak spremlja svoj učni napredek pri delu z besedili in se nauči presojeti uporabnost pridobljenega znanja in veščin, zato naj (ob učiteljevem vodenju) sistematično pridobiva tudi znanje o

sporazumevalnih procesih in dejavnostih, besedilnih vrstah, jezikovnosistemskem znanju in strategijah, ki je še posebej uporabno zanj pri funkcionalni rabi slovenščine na poklicnem področju in pri vsakdanjem življenju (v ta namen lahko učitelj v pouk vključuje tudi izbirne teme in cilje, če želi). Ključno pri tem je, da učitelj na različne načine spodbuja motivacijo dijakov za branje (učinkovit način za to je npr. medpredmetno povezovanje), jih v celotnem procesu branja uči uporabljati različne bralne učne strategije (če je potrebno, ga tudi diferencira, individualizira ali personalizira) ter jih usmerja k razmislekom o lastnem bralnem procesu.

Metode dela naj poleg tvorbnih strategij vključujejo tudi usvajanje strategij bralnega razumevanja, tudi z uporabo informacijsko-komunikacijskih in spletnih jezikovnih tehnologij. Uporaba tehnologije v ta namen lahko pomeni novo kakovost pri učenju in izkazovanju učnih dosežkov le, ko se navezuje na sodobnejša pojmovanja učenja in poučevanja, ko se osredotoča na razvijanje višjih miselnih procesov, smiselno za dijaka, in ko upošteva načela dobre poučevalne prakse. Učitelj naj v pouk smiselno vključi tudi ustrezna digitalna orodja, spletne jezikovne priročnike in različne kakovostne tiskane in digitalne vire.

Pri predmetu slovenščina dijak razvija tudi spretnosti in veščine, ki jih opredeljujejo področja skupnih ciljev (ter tako razvija ključne kompetence). Cilji področij skupnih ciljev niso navedeni posebej, ampak so vtakani v cilje predmeta slovenščina.

2. Spodbudno učno okolje v podporo učenju

Pouk ni samo intenziven učni proces, ampak je tudi intenziven komunikacijski proces. Učitelj naj učno okolje organizira tako, da bo zadovoljevalo skupne in različne potrebe dijakov. Dijaku naj poda jasno in razumljivo strukturo dela, izbere naj ustrezne oblike sodelovanja na vseh ravneh (dijak – dijak in dijak – učitelj) ter zagotovi vire pomoči in potrebne podpore.

Pomembno je, da se učitelj zaveda, da lahko že z organizacijo učnega okolja (s tem mislimo na fizično, socialno in didaktično učno okolje) in načinom komunikacije vpliva na motiviranost dijakov za učenje (to je še posebej ključno pri motivacijsko zahtevnejših dijakih). Motivacija za učenje se izboljša tudi, ko se dijak počuti kompetenten za izvedbo tega, kar se od njega pričakuje, pri učenju pa je vztrajnejši, ko ga lahko sam nadzoruje (npr. z izbiro dejavnosti), osmišlja in pri tem doživlja pozitivna čustva. Učitelj naj zato poskrbi za to, da so učne dejavnosti za dijaka dobro opredeljene ter predstavljene z jasnimi cilji in razumljivimi navodili za delo. Med učenjem naj kontinuirano spremlja, kako dijak dosega učne cilje in usvaja standarde znanja oz. na kateri točki v procesu je trenutno. Glede na svoja opažanja naj prilagaja hitrost in način obravnave tem njegovemu razumevanju, ga spodbuja k refleksiji o močnih področjih pri sebi in drugih ter mu ob vnaprej postavljenih (opisnih) kriterijih omogoča, da ovrednoti svoje učne dosežke.

Pri oblikovanju spodbudnega učnega okolja pri predmetu slovenščina kot drugi jezik naj učitelj poleg navedenega upošteva tudi:

- » da z različnimi didaktičnimi pristopi (učenjem učenja, formativnim spremljanjem, sodelovalnimi oblikami dela, projektnim pristopom, avtentičnimi problemskimi situacijami ipd.) ter medpredmetnim povezovanjem krepí zmožnosti dijakov za soočanje z negotovostjo in kompleksnostjo, ki od njih terjajo proaktivno miselno naravnost;
- » da s problemskimi nalogami pri delu z besedilom na različne načine krepí zmožnost preoblikovanja idej v dejanja, npr.: spodbuja dijake pri delu v skupinah, pri katerih si delijo vloge ter komunicirajo, vključuje

naloge, ki od dijakov zahtevajo ustvarjalno mišljenje, ter jih spodbuja k reflektiranju lastnih odločitev in vrednotenju rezultatov, kar krepi njihovo odgovornost in prilagodljivost;

- » da usmerja pozornost dijakov na upoštevanje različnih perspektiv in raznolikosti med njimi, s čimer krepi vključujočo skupnost ter prispeva k dobremu razrednemu in šolskemu vzdušju;
- » da naj način vodenja razreda vključuje kombinacijo spodbudnosti in odločnosti, kar dijake spodbuja k odgovornosti, samostojnosti in samouravnavanju;
- » da dijakom omogoča priložnosti za odmor z gibanjem (npr. minutami za zdravje ali kratkimi aktivnostmi za uzaveščanje, umirjanje, zbranost, sproščanje, povezovanje, refleksijo); s tem prispeva k zdravemu telesnemu in duševnemu razvoju ter k boljšemu splošnemu počutju dijakov.

3. Ključni poudarki dobre poučevalne prakse

Da bo pouk slovenščine čim bolj prilagojen zanimanju in potrebam dijakov, je treba upoštevati načela dobre poučevalne prakse. Pri tem je zelo pomembno, da učitelj ohranja realno visoka pričakovanja do dijaka v zvezi z izkazovanjem učnih dosežkov. Poučevanje naj krepi zaupanje dijakov v lastno sposobnost učenja slovenščine in jih spodbuja k samozavestni uporabi jezikovnega znanja v vsakodnevnih in poklicnih situacijah. Upošteva naj tudi njihova zanimanja za strokovno področje, saj to povečuje motivacijo za učenje, hkrati pa jih usmerja k razmislekom o kariernih ciljih in ambicijah.

Pri slovenščini naj prevladujejo aktivne oblike učenja, ki dijakom omogočajo, da se uči na njemu najustreznejši način in pri tem razvija vse štiri sporazumevalne dejavnosti: poslušanje, govorjenje, branje in pisanje.

Tradicionalne oblike poučevanja (npr. frontalni pouk) naj bodo smiselno uravnotežene s sodobnimi metodami poučevanja in učenja, kar učitelj dosega tako, da:

- » omogoča na dijaka osredinjen pouk, izhaja iz njegovega predznanja, močnih področij in zanimanj, hkrati pa se zaveda tudi njegovih morebitnih učnih primanjkljajev in ovir pri učenju;
- » omogoča dijakom, da se aktivno vključujejo v pouk, prevzema odgovornost za svoje učenje ter se zaveda procesa učenja in ga samoregulira;
- » izkazuje veliko občutljivost za individualne razlike med dijaki;
- » oblikuje ustrezne učne izkušnje za vsakega dijaka tako, da skrbi za diferenciacijo in individualizacijo učnih dejavnosti;
- » zagotavlja potrebne prilagoditve in formativne povratne informacije, ki podpirajo dijakovo učenje in motiviranost za učenje, ga podpirajo pri izboljševanju učnih dosežkov in pri samostojnem učenju;
- » upošteva socialno naravo učenja, zato omogoča dijakom raznolike oblike sodelovalnega učenja ter
- » z medpredmetnim povezovanjem znanja pomaga osmišljati in povezovati znanje, ki ga dijak pridobiva v šoli in zunaj nje.

Pri načrtovanju dejavnosti za delo z besedili naj učitelj avtonomno izbira vrstni red obravnave (obveznih in izbirnih) ciljev s smiselnim prepletanjem tem s področja jezika in književnosti ter pri tem sledi didaktičnim priporočilom za teme in skupine ciljev. Učitelj naj pouk notranje diferencira in individualizira, ko je potrebno,

npr. s skupinsko učno obliko tako, da oblikuje dejavnosti za skupinsko delo za dve ali tri ravni zahtevnosti glede na standarde znanja.

4. Splošne usmeritve za načrtovanje pouka slovenščine pri delu z besedili

Didaktično priporočljiva sistema za delo z neumetnostnimi besedili pri jezikovnem pouku sta predvsem celostni pouk in projektno učno delo, pri književnem pouku pa metoda šolske interpretacije besedila, ob kateri lahko učitelj uporabi tudi katero drugo metodo, npr.: metodo skupnega branja, metodo učne verige, metodo obrnjenega učenja. Učitelj naj spodbuja dijaka k dejavnemu in problemskemu spoznavanju različnih vrst besedil.

Pogoj za dobro opravljeno pedagoško delo je dobro načrtovanje. Če je premišljeno in dovolj operativno, učitelju olajša izvajanje učnega procesa in nastavi izhodišča za ugotavljanje doseženega. Nekateri ključni razmisleki za učitelja pred izvedbo dejavnosti za delo z besedili so, npr.:

- » Katere zmožnosti (cilje) dijak razvija z načrtovano dejavnostjo pri obravnavi tega besedila?
- » Kakšna je taksonomska zahtevnost dejavnosti, ki jo načrtujem za dijaka?
- » Katero predznanje mora imeti dijak, da bo uspešen?
- » Katere vidike načrtovane dejavnosti je smiselno diferencirati in individualizirati?
- » S katerimi strategijami naj usmerjam dijaka pri učenju?
- » Kako lahko vključim tudi sodelovalno učenje?
- » Katera gradiva in pripomočke bo dijak potreboval pri učenju?
- » S katerimi vprašanji naj ob koncu dejavnosti spodbudim samorefleksijo dijakov o naučenem?
- » Kateri dokazi o učenju bodo nastajali v procesu učenja in kaj povedo o izkazanem znanju dijakov? So ti dokazi raznoliki?
- » Kako bom vrednotil izkazano znanje dijakova?

Učitelj naj dijaka spodbuja k branju različnih vrst besedil. Pri izbiri besedil naj ima v mislih njegov bralni razvoj, njegovo znanje slovenščine in prepričanja o lastni samoučinkovitosti pri (samostojnem ali vodenem) delu z besedili. Pomembni kriteriji za izbor neumetnostnega besedila so aktualnost, zanimivost in ustreznost za dijaka, pri književnem besedilu pa tudi dijakov literarni okus. V katalogu znanj smo oblikovali temo Motivacijsko branje s priporočilnim seznamom za branje za dijake, s katero želimo poudariti zavedanje o pomembnosti branja za poklic, osebni razvoj, literarnoestetsko doživetje in vseživljenjsko učenje.

5. Učna diferenciacija, individualizacija in personalizacija

Pojem učne diferenciacije se pogosto povezuje z učno individualizacijo. Pri učni diferenciaciji gre predvsem za organizacijo pouka, s katero učitelj prilagaja poučevanje potrebam in zmožnostim posameznih dijakov, medtem kot je učna individualizacija v prvi vrsti didaktično načelo, ki upošteva individualne razlike med dijaki (glede na osebna zanimanja, močna področja ipd.) in pri poučevanju izhaja iz njih.

Če želimo, da dijak optimalno napreduje, je treba učni proces sproti prilagajati. Bolj kot učitelj pozna dijaka, bolj lahko prilagodi pouk njegovim potrebam in značilnostim. Učitelj lahko pouk diferencira in/ali individualizira na različne načine, npr.: s prilagajanjem vsebine, s prilagajanjem učnega procesa, s prilagajanjem izdelkov in s prilagajanjem učnega okolja. Navajamo nekaj primerov:

- » dijak ima možnost izbire različnih učnih pripomočkov oz. tehnologije za dosego učnega cilja;
- » dijak pri skupinskem delu izbere skupino glede na vsebino dejavnosti in raven zahtevnosti ali dela individualno;
- » učitelj lahko zainteresiranemu dijaku ponudi dodatno projektno nalogo ipd.

Dijak, čigar slovenščina ni njegova materinščina, potrebuje personalizirano podporo na več ravneh, da bo učni jezik (slovenščino) obvladal v tolikšni meri, da bo lahko razumel učiteljevo razlago, sledil pogovorom med poukom in se vanje vključeval, da bo razumel informacije v učnih gradivih in se iz njih učil ter tvoril razumljiva in oblikovno ter vsebinsko ustrezna besedila. Pri tem je pomembno tudi, da ga vsak učitelj (ne samo učitelj slovenist) podpre tudi pri usvajanju vsakdanjih sporazumevalnih vzorcev, da bo znal sodelovati pri neformalni interakciji s sošolci. Pri nudenju strokovne podpore dijaku priseljencu naj učitelj sledi didaktičnim načelom pri poučevanju slovenščine kot drugega/tujega jezika in ga spodbudi, da se bo vključil tudi v začetno učenje slovenščine kot drugega/tujega jezika.

6. Medpredmetno povezovanje

Učitelj pri načrtovanju pouka slovenščine išče tudi možnosti za povezovanje z drugimi predmeti, zlasti s strokovnimi (kot projektno delo, problemski pouk idr.). Tako bo pouk slovenščine za dijaka še bolj življenjski in osmišljen ter njegovo znanje posledično trajnejše in bolj uporabno. Učitelji splošnoizobraževalnih predmetov in strokovnih predmetov/modulov naj zato nekatere učne ure načrtujejo in izvajajo skupaj (npr. pri obravnavi strokovnih besedil). Dejavnosti naj pripravijo na več ravneh zahtevnosti in omogočijo, da jih dijak izbira glede na interes in zmožnosti.

7. Vrednotenje znanja

Pri vrednotenju znanja igrajo pomembno vlogo učiteljevi pristopi pri izvajanju pouka, pri čemer so učenje, poučevanje in vrednotenje znanja tesno povezani. Z vrednotenjem znanja učitelj sporoča dijaku, katero znanje je pomembno in v kaj je v procesu učenja vredno vložiti največ energije in časa. Spremlja in preverja usvajanje vsebinskih in procesnih znanj, ki so skladna z učnimi cilji, ocenjuje pa samo tisto, kar je določeno v standardih znanja. Učitelj ocenjuje dijakovo znanje tako, kot je poučeval, uporablja naj dijaku znane oblike in načine.

Ker besedila pri predmetu slovenščina obravnavamo celostno, so ustrezni načini vrednotenja znanja tisti, ki omogočajo celostno povezovanje znanja, praviloma na višjih taksonomskih ravneh. Poleg klasičnih pisnih in ustnih preverjanj vrednotenje vključuje tudi raznolike načine izkazovanja znanja.

Pri vrednotenju znanja učitelj uporablja (opisne) kriterije, ki se navezujejo na različne vidike znanja in spretnosti glede na cilje in standarde znanja. Tako učitelj kvalitativno presoja razsežnosti usvojenega znanja in pomaga dijaku razumeti, kaj se od njega pričakuje. Kriteriji ocenjevanja znanja morajo biti jasni in predstavljeni dijaku že na začetku učnega procesa. Ko učitelj vnaprej premisli in opredeli kriterije, posreduje dijaku jasno sporočilo, da se je v procesu učenja treba zavestno in načrtno osredotočati na urjenje in spremljanje napredka tudi na teh področjih.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema vključuje pridobivanje znanja s področja besedilnih vrst, besedilnih skupin in besediloslovja nasploh ter praktično sprejemanje, razumevanje in tvorjenje neumetnostnih besedil. Dijak dobiva motivacijo in spretnosti s področja razvijanja bralne pismenosti, hkrati razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost, v povezavi z njo pa tudi besediloslovno, metajezikovno, skladiškovno, oblikoslovno in besedoslovno zmožnost.

OBVEZNE BESEDILNE VRSTE

opisovanje	opis osebe, opis postopka (navodilo za varno uporabo naprave, recept, poročilo o dogodku), poklica, rastline, igre, športa, predmeta, življenja vrstnikov ali drugih oseb, predstavitev svojih poklicnih načrtov
argumentacija	oglaševalska besedila (reklama), predstavitev dogodka in svojega mnenja o njem, komentarji o različnih temah (tudi s področja stroke)
razlaganje	razlaga (npr. o pomenu opravljanja domačih nalog za posameznikov razvoj)
pripovedovanje	vrste pripovedi: realne, fantazijske, o doživetjih, o življenju osebe, o dogodku
medijska besedila	pogovor, novica, vremenska napoved
uradovna besedila	obrazci in sezname različnih vrst
besedila kot (hkratno) dejanje	vabilo, opravičilo, prošnja, zahvala, pritožba, obvestilo, nasvet (strokovnjaka)
govorjena besedila	govorni nastop, vrste pogovorov (osebni, telefonski, spletni), in sicer prepričevalni, pogajalni pogovor
IZBIRNE BESEDILNE VRSTE	
	avdio- in videoposnetki ter druge spletne vsebine, ki obravnavajo aktualne teme v poklicu (npr. spletni seminar/webinar, razlagalni videoposnetek, kratka predstavitev poslovne ideje/pitch, podcast)
	predstavitev doživetja (npr. dela na praksi), opis države/naprave, sožalje

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ob temi je mogoče razvijati tudi dve digitalni kompetenci s področja informacijske pismenosti:

» brskanje po podatkih, iskanje, filtriranje podatkov, informacij in drugih vsebin (4.1.1.1);

» vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin (4.1.2.1).

Pri načrtovanju dela s kompleksnejšimi besedili (s področja trajnostnega razvoja ipd.) je ključno, da učitelj izbere ustrezna besedila, ki so prilagojena starosti, interesom in recepcijski zmožnosti dijakov, in (če je mogoče) tudi poklicu, za katerega se dijak izobražuje. Ko je besedilo ustrezno, je dijak bolj motiviran za sprejemanje besedila. Ob tem učinkoviteje usvaja značilnosti besedilnih vrst ter razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost pri poklicnem delovanju in tudi širše. Ob tem naj čim pogosteje razmišlja tudi o pomenu bralne pismenosti za delovanje v poklicnem življenju in družbi nasploh.

SC (1.1.1.1) SC (3.1.5.1) SC (3.3.1.2)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Obraznava nekaterih neumetnostnih besedil se lahko uresničuje tudi medpredmetno, priporočljivo pa zlasti v povezavi (in smiselno) s poklicnim področjem, za katerega se dijak izobražuje.

Izbira neumetnostnih besedil naj bo vezana tudi na področja skupnih ciljev, saj ta podpirajo dijaka pri pridobivanju znanja ter razvijanju spretnosti in stališč za samostojno, odgovorno, ustvarjalno, inovativno in humano delovanje v družbi prihodnosti. Veliko priložnosti za obravnavo pri pouku ponuja področje trajnostnega razvoja, ki se lahko obravnava znotraj vseh predmetov in medpredmetno tako, da učitelj v pouk vključuje naslednje teme: podnebne spremembe, varstvo okolja in narave, pomen biodiverzitete, smotrna poraba energetskih virov, trajnostna proizvodnja in potrošnja, družbene neenakosti, migracije in integracija, mobilnost ter razvoj mest in prometa, medgeneracijska (ne)solidarnost, zdrav način življenja in dobro počutje, trajnostno kmetijstvo in hrana, demokracija in človekove pravice, kulturna raznolikost, strpnost in inkluzija, družbena (ne)pravičnost, moralni odnos do živali in okolja ipd. SC (2.1.1.1) SC (2.1.2.1) SC (2.1.3.1) SC (2.3.1.1) SC (2.4.3.1) Tako aktualizira jezikovni pouk in dijaku omogoča razvijanje (kritične) sporazumevalne zmožnosti.

Dijak sprejema, razčlenjuje, izkazuje razumevanje in kritično vrednoti v opisu teme navedene besedilne vrste (med njimi so tudi besedilne vrste, ki so povezane s stroko/poklicem). Značilnosti vsake besedilne vrste se ne uči izolirano, prav tako ne doživlja vsake besedilne vrste ločeno od drugih, ampak jih postopoma **povezuje v besedilne skupine** (prvi stolpec tabele v opisu teme).

Tema Sporazumevanje in besedilo omogoča uresničevanje naslednjih skupnih ciljev:

SC (4.2.1.1) SC (4.1.1.1) SC (4.1.2.1) SC (1.1.5.1) SC (3.3.3.1) SC (5.3.5.2) SC (5.2.2.1)

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

CILJI

Dijak:

○: obravnava obvezne besedilne vrste in tiste, ki so ključne za uspešno poklicno delovanje;

SC (1.1.1.1 | 2.2.2.1 | 2.3.1.1)

○: prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja o besedilnih vrstah v novih (poklicnih) situacijah.

SC (5.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **razvrsti neumetnostno besedilo glede na vrsto**; pri tem uporablja strokovne termine iz tega kataloga znanj;
- » **sprejema in tvori obvezne besedilne vrste**;
- » **opiše** in pojasni **namen danega besedila**.

TERMINI

- vrste besedil: neumetnostno, umetnostno, praktičnosporazumevalno, medijsko, strokovno, uradnovalno besedilo
- zasebno, javno
- neuradno, uradno
- neformalno, formalno
- govorjeno, zapisano
- opis osebe
- reklama
- predstavitev
- pripoved
- vremenska napoved
- obrazec (tudi s poklicnega področja)
- seznam
- vabilo
- opravičilo
- prošnja
- zahvala
- pritožba
- nasvet
- novica
- obvestilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pouk se organizira tako, da dijak spozna, da so besedilne vrste, ki se jih uči pri pouku, predvsem orientacija za čim ustrežnejše tvorjenje besedil v vsakdanjem življenju, da se z elektronsko komunikacijo iz dneva v dan spreminjajo tudi nekatere značilnosti besedilnih vrst in da se mora temu sproti prilagajati. Poznavanje besedilnih vrst je bolj pripomoček za lažje in učinkovitejše sporazumevanje kot pa obvezni predpis.

Besedilnih vrst se ne uči izolirano, ločeno od drugih, ampak jih postopoma povezuje v besedilne skupine. Čim pogosteje izbirna besedila tudi samo posluša/gleda.

Učitelj izbira zanimiva in jezikovno primerno zahtevna besedila, ki so povezana s stroko/poklicem in/ali s skupnimi cilji.

Dijak lahko na podlagi sprejetega besedila s poklicnega področja kritično presoja tudi informacije in poglede skozi perspektivo trajnostnega razvoja, kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo ^{SC} (2.1.1.1), vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne scenarije na poklicnem področju, za katerega se izobražuje, tako da npr.:

- » bere opis poklica s področja trajnostnega razvoja in presodi, ali je poklic zanj zanimiv;
- » tvori predstavitev poklicnih načrtov in vanjo vključi tudi svoj pogled na trajnostno prihodnost na svojem poklicnem področju (npr. ob podpori plakata ali z uporabo digitalne aplikacije) ^{SC} (2.4.3.1);
- » ob intervjuju s strokovnjakom razmišlja o odgovornosti in vplivu vrednot posameznika na trajnostno delovanje;
- » si ogleda dokumentarni film o podnebnih spremembah in tvori razlago predstavljenega naravnega pojava.

PRIPOROČENI NAČINI IZKAZOVANJA ZNANJA

Dijak izkazuje usvojeno znanje tako, da praktično tvori različne besedilne vrste.

Področje ponuja tudi možnost projektnega dela ali dela v skupinah, dijaki si lahko na zapise dajo povratne informacije, zapise dopolnjujejo in tako utrjujejo usvojeno znanje.

OPISNI KRITERIJI

Razvijanje zmožnosti razumevanja besedil:

- » organiziranje podatkov iz besedil
- » sklepanje iz besedila in razbiranje bistva
- » povzemanje besedil
- » povezovanje besednih in nebesednih/slikovnih delov v besedilu
- » celostno branje večkodnih besedil

Besedišče:

- » izkazovanje razumevanja pomena besed pri sprejemanju in tvorjenju besedil
- » uporaba tiskanih in digitalnih jezikovnih virov (priročnikov, portalov ...)

Razvijanje zmožnosti kritičnega branja:

- » oblikovanje lastnega mnenja o besedilih z utemeljevanjem
- » presojanje besedila po dogovorjenih merilih
- » oblikovanje meril za kritično vrednotenje

BESEDILOSLOVJE TER SPREJEMANJE, RAZUMEVANJE IN TVORJENJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL

CILJI

Dijak:

- 🟡: dejavno spozna besediloslovje slovenskega jezika ter njegovo vlogo pri boljšem tvorjenju in sprejemanju enogovornih in dvogovornih besedil;
- 🟡: dejavno razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnih besedil (tudi večkodnih) ob upoštevanju dejavnikov sporazumevanja (vključno s poklicnimi okoliščinami in specifikami digitalnih okolij), jezikovnih in nejezikovnih kodov ter lastnosti posameznih besedilnih vrst;
SC (3.3.4.3 | 5.3.5.3)
- 🟡: uporablja učinkovite strategije za sprejemanje in tvorjenje neumetnostnih besedil;
SC (3.1.4.2)
- 🟡: uporablja tiskane in druge informacijske vire;
SC (4.1.1.1)
- 🟡: vrednoti svojo zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja besedil ter na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal.
SC (3.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **tvori in sprejema** besedilne vrste, predpisane v tem katalogu znanj;
- » **zna napisati neumetnostno besedilo z ustrezno notranjo in zunanjo zgradbo (uvod, jedro, zaključek, odstavki);**
- » **v danem besedilu prepozna in poimenuje dejavnike sporazumevanja (udeležence, okoliščine, jezik, namen, temo, prenosnik);**
- » dano besedilo opredeli kot **neumetnostno - umetnostno, zasebno - javno, neuradno - uradno, govorjeno - zapisano;**
- » **uporablja** vrsti besedila ustrezne slogovne postopke (načine razvijanja teme): **pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, argumentiranje, obveščanje;**
- » določi sporočevalčev namen besedila;
- » **pojasni svoje razumevanje večkodnega besedila (v povezavi s poklicnim področjem);**
- » izbira in prepozna jezikovne in nejezikovne znake ter njihovo součinkovanje pri ustvarjanju pomena;

» dano besedilo opredeli kot praktičnosporazumevalno, medijsko, strokovno (znanstveno, poljudnoznanstveno), uradno, subjektivno, objektivno.

TERMINI

◦ jezik (besedni/nebesedni) ◦ namen besedila ◦ družbena vloga udeležencev sporazumevanja ◦ tema besedila ◦ prenosnik (slušni, vidni) ◦ slogovni postopki: pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, utemeljevanje/argumentacija, obveščanje ◦ dejavniki sporazumevanja (udeleženci, okoliščine) ◦ vrste besedil (neumetnostno besedilo, umetnostno besedilo, uradno besedilo, zasebno besedilo, javno besedilo, neuradno besedilo, uradno besedilo, neformalno besedilo, formalno besedilo, govorno besedilo, zapisano besedilo, subjektivno besedilo, objektivno besedilo)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija zmožnost sprejemanja in tvorjenja (večkodnih) besedil s sprejemanjem in tvorjenjem (večkodnih) besedil. (Večkodno besedilo združuje besedna in nebesedna izrazna sredstva, na primer besedni jezik in fotografijo).

Dijak sprejema in tvori besedila vsakdanje rabe, ne uči se terminov na pamet, prav tako se ne uči teorije posameznih besedilnih vrst, temveč značilnosti spoznava in prepozna praktično in jih na podlagi praktičnih primerov predstavi. Spoznava vlogo in pomen upoštevanja vseh znakov (tudi nebesednih) in vseh okoliščin pri tvorjenju in sprejemanju besedila. Spoznava tudi, da za sprejemanje besedila ni vseeno, kje je določeno besedilo objavljeno ali kakšna je družbena vloga udeležencev sporazumevanja. Pri tem uporablja bralne strategije ter sproti spremlja in vrednoti svoj učni napredek na tem področju.

Dejavnosti pred sprejemanjem:

- » dijak se pogovarja o tem, na kaj bo pozoren med poslušanjem (in gledanjem) pogovora oz. med branjem dvogovornih besedil.
- » Pred poslušanjem (in gledanjem) oz. branjem besedila se pogovarja o tem, čemu poslušamo oz. beremo besedila, kako se pripravimo na poslušanje oz. branje, kaj delamo med njim in kaj po njem ter čemu to delamo.

Dejavnosti med sprejemanjem:

- » dijak posluša (in gleda) pogovor oz. bere dopis določene vrste oz. bere neumetnostno besedilo določene vrste;
- » bere dopis določene vrste;
- » bere enostavna avtentična besedila in avtentične dopise, jih primerja z vzorčnimi ter predstavi svoje ugotovitve.

Dejavnosti po sprejemanju:

- » dijak vrednoti vljudnost sogovorcev oz. pisca dopisa ter njun oz. njegov način pogovarjanja oz. dopisovanja glede na značilnosti dane vrste pogovorov oz. dopisov ter utemelji svoje mnenje;
- » se pogovarja o sporočevalcu, naslovniku in temi ob konkretnih primerih iz besedila in predstavi svoje mnenje;
- » obnovi besedilo (po potrebi z učiteljevo pomočjo);
- » argumentirano vrednoti zanimivost, verodostojnost, razumljivost in uporabnost besedila.

Dejavnosti pred tvorjenjem:

- » Dijak se pogovarja o tem, kako bi čim boljše tvoril dialoško besedilo.

Dejavnosti med tvorjenjem:

- » Dijak tvori dialoško besedilo (pogovor oz. dopis) določene vrste.
- » Tvori besedilo določene vrste, tako da govorno nastopa (oz. je postavljen v javni govorni položaj) oz. piše.

Dejavnosti po tvorjenju:

- » dijak argumentirano vrednoti svoje in druge pogovore oz. dopise, utemelji svoje mnenje;
- » vrednoti besedilo in utemelji svoje mnenje;
- » po poslušanju (svojih in drugih) pogovorov in govornih nastopov vrednoti ustreznost jezikovne zvrsti in utemelji svoje mnenje;
- » vrednoti svojo zmožnost pogovarjanja oz. dopisovanja in na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal.

V povezavi z znanjem besedoslovja sopomenkam iz besedila določi slogovno vrednost in pove, v katerih okoliščinah bi lahko uporabil slogovno zaznamovane, v katerih pa nezaznamovane besede.

Bralne strategije pri sprejemanju neumetnostnih besedil

1. Strategije za določanje bistva (npr. iskanje ključnih povedi), npr. z vprašanji:
 - » O čem ali o kom govori besedilo?
 - » Kateri so glavni, ključni, najpomembnejši pojmi?
 - » Kaj je sporočilo tega besedila?
2. Strategije za določanje podrobnosti, ločevanje različno pomembnih informacij, npr. z vprašanji:
 - » S katerimi podatki je dopolnjena glavna misel v besedilu? Iz česa jo razbereš?
 - » S čim je podrobneje pojasnjeno/podprto sporočilo besedila?
 - » Iz katerih jezikovnih sredstev v besedilu lahko sklepamo o njegovem namenu?
3. Strategije za prikazovanje hierarhičnih in logičnih razmerij, z različnimi grafičnimi ponazoritvami, kot so:

- » pojmovne mreže, ki prikazujejo povezave med pojmi v besedilu;
- » miselni vzorci;
- » preglednice ipd.

4. Strategije za širjenje besedišča, npr.

- » Učitelj izbere besede/besedne zveze, ki se povezujejo z določeno temo, vsebino, vrsto besedila ... Nato spodbudi dijaka, da zapiše čim več besed/pojmov, ki so v kakršni koli zvezi z izbrano besedo.
- » Vse zapisane besede/pojme dijak združi v pojmovne skupine po dogovorjenih kriterijih (vrstah besed, oblikah, pomenskih razmerjih ...) in jih poveže v širše povezave, npr. glede na slogovno ustreznost.
- » Nove besede in besedne zveze poveže z že znanimi.
- » Po potrebi si pomaga z jezikovnimi svetovalnicami in slovarji v knjižni ali elektronski obliki.

5. Strategije kritičnega sprejemanja neumetnostnega besedila, npr. razlikovanje dejstev od stališč/mnenj, z vprašanji:

- » Kaj iz besedila lahko izvemo ali sklepamo o avtorju besedila?
- » Iz česa v besedilu je mogoče sklepati, ali je tvorec/avtor besedila strokovnjak na svojem področju ali ne?
- » Ali lahko v besedilu navedene podatke preverimo?
- » Je v besedilu navedeno, kako so bili podatki zbrani?
- » Iz česa lahko sklepamo, ali so navedeni primeri resnični in ustrezni?
- » Kateri namen je mogoče prepoznati v besedilu? Je izražen neposredno ali je prikrit?
- » Kako lahko v besedilu ločimo dejstva od mnenj in stališč?

Vrednotenje jezikovnih in pravopisnih napak pri tvorjenju besedil

Učitelj naj dijaka spodbuja k tvorjenju raznolikih besedil; pri tem naj slovnične in pravopisne napake razume kot priložnosti za učenje. Ključno je, da se dijak zaveda, da so napake naravni del učnega procesa in pomemben korak k izboljšanju jezikovnega znanja (to naj učitelj upošteva tudi pri vrednotenju). Učitelj naj popravlja samo tiste slovnične in pravopisne napake, ki jih je že obravnaval pri pouku, in v odvisnosti od vsakokratne dijakove jezikovne ravni. Učitelj povratne informacije o napakah pri tvorjenju prilagodi dijakovim individualnim potrebam in zmožnostim. Namesto splošnih komentarjev mu poda konkretne in konstruktivne povratne informacije, ki mu bodo pomagale razumeti, kako lahko napako popravi. (5.3.5.3)

Spremljanje in vrednotenje učnega napredka pri delu z neumetnostnimi besedili (3.1.3.2)

- » dijak lahko spremlja in vrednoti svoj učni napredek pri sprejemanju razumevanju in tvorjenju besedil na več načinov, npr.:
redno (oz. po vsaki dejavnosti) z učiteljevo pomočjo in/ali samostojno vrednoti svoje učenje z uporabo kriterijev uspešnosti, ki jih oblikuje sam ali z učiteljevo pomočjo pri pouku (ta naj vključujejo tudi uporabo

bralnih strategij in strokovnih terminov pri tej temi), in popravlja/izboljšuje svoje izdelke skladno s temi ugotovitvami;

- » sodeluje pri vrstniškem vrednotenju, ko dijaki skupaj s sošolci ocenjujejo in komentirajo dela drug drugega; to spodbuja kritično mišljenje in izboljšuje razumevanje kriterijev uspešnosti;
- » v dnevnik učenja beleži svoje izzive in razmisleke pri delu z besedili, kar pomaga prepoznati in krepiti odgovornost za lastno učenje ipd.

Dijak razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost tako, da:

- » posluša (in gleda) oz. bere dialoška in monološka besedila, jih razčlenjuje, povzema, primerja, doživlja in vrednoti ter utemelji svoje mnenje – pri tem spoznava, da dejavnosti pred poslušanjem oz. branjem, med njim in po njem pomembno vplivajo na njegovo razumevanje in vrednotenje besedila;
- » usvaja temeljne strategije poslušanja oz. branja ter prepoznava zgradbene in jezikovne značilnosti tistih vrst besedil, ki jih bo tudi tvoril;
- » se pogovarja, govorno nastopa, piše dopise in monološka besedila – pri tem se navaja na to, da se je na tvorjenje besedila treba pripraviti in da je treba upoštevati naslovnika in druge okoliščine ter obvladati temo, o kateri se sporoča, poimenovalne možnosti in zakonitosti jezika, v katerem se sporoča, in zgradbene in jezikovne značilnosti dane besedilne vrste ipd.;
- » kritično opazuje svoje sporazumevanje in sporazumevanje drugih, ga vrednoti in utemelji svoje mnenje; če je potrebno, predlaga izboljšave in utemelji svoje predloge;
- » dejavno in problemsko razvija temeljne gradnike sporazumevalne zmožnosti, tj. jezikovno (poimenovalno, skladiščno, pravorečno, pravopisno), slogovno in metajezikovno zmožnost, ter se zaveda njihove vloge pri izboljšanju svojega sporazumevanja.

Merila za izbiro neumetnostnega besedila s poklicnega področja (in trajnostnega razvoja) za obravnavo pri pouku

1. Aktualnost teme
2. Prilagojenost predznanju in recepcijski zmožnosti dijakov
3. Verodostojnost navedenih informacij, zanesljivost in preverljivost (digitalnih ali tiskanih) virov
4. Spodbujanje kritičnega mišljenja
5. Tematska navezava na lokalno okolje in dijakove izkušnje

OPISNI KRITERIJI

Razvijanje zmožnosti razumevanja besedil:

- » organiziranje podatkov iz besedil
- » sklepanje iz besedila in razbiranje bistva
- » povzemanje besedil
- » povezovanje besednih in nebesednih/slikovnih delov v besedilu

- » celostno branje večkodnih besedil

Razvijanje zmožnosti kritičnega branja:

- » oblikovanje lastnega mnenja o besedilih z utemeljevanjem
- » presojanje (vrednotenje) besedil glede na dane kriterije
- » postavljanje kriterijev za kritično vrednotenje besedil

Odziv na besedilo in tvorjenje besedil:

- » tvorjenje smiselnih in ustreznih govorjenih in zapisanih besedil o prebranem/poslušanem
- » uporaba prebranega v novih situacijah
- » uporaba ustreznih strategij za tvorjenje (govorjenih/pisnih) besedil

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, pomen prvega jezika in vloga drugega jezika v dvojezični in večjezični družbi, jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo, zgodovino slovenskega jezika ter posebnosti slovenščine v digitalnem okolju. Dijak ima jasno predstavo o razmerjih med jeziki ter o vlogi jezika okolja, prvega jezika in tujih jezikov, ve, da je slovenščina lahko tudi prvi ali tuji jezik ter da je jezik v digitalnem okolju, in to upošteva v vsakdanjem življenju. S tem razvija in krepi svojo jezikovno, narodno in državljansko zavest, spoštovanje in naklonjenost do drugih jezikov in narodov ter digitalno in medkulturno zmožnost.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pred obravnavo vsebin naj učitelj na raznolike načine preveri dijakovo predznanje o obravnavani temi (npr. s skupinskim in projektnim delom, razgovorom, nalogami, spletnimi aplikacijami).

Temo se lahko poveže s poukom italijanščine, tujega jezika, znotrajpredmetno pa s temo Sporazumevanje in besedilo oz. z delom ali predmetom po učiteljevi presoji.

Učitelj naj pouk načrtuje tako, da dijak pri tem razvija tudi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega ^{SC} (3.3.4.1), npr.: z vajami za empatijo, igrami vlog, diskusijami, debatami in pisanjem dnevnikov. Hkrati naj ima dijak tudi možnost, da uzavešča in prepozna raznolikosti v ožjih in širših okoljih ^{SC} (3.3.1.2), npr.: z raziskovanjem jezikovne raznolikosti, analizo medijskih vsebin, medpredmetno zasnovanimi projekti o jezikovni in kulturni raznolikosti ipd. Pomembno je, da načrtovane dejavnosti spodbujajo kritično razmišljanje dijaka v kontekstu medkulturnega razumevanja različnih jezikovnih in kulturnih skupnosti.

^{SC} (1.2.1.1) ^{SC} (1.2.1.5) ^{SC} (4.1.1.1) ^{SC} (4.5.4.1)

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

CILJI

Dijak:

O: uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, vključno z jeziki, ki ga obkrožajo.

SC (1.2.1.1 | 1.2.1.5)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prostorsko umesti slovenski jezik (kje vse se govori in kateri jeziki ga obkrožajo);
- » opiše vlogo italijanščine v delu slovenske Istre in madžarščine v delu Prekmurja;
- » opiše vlogo slovenščine po svetu;
- » opiše vlogo drugih jezikov v Republiki Sloveniji, tudi jezika romskih skupnosti in priseljencev.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija zavest o značilnostih slovenskega jezikovnega prostora zlasti tako, da:

- » prostorsko umesti slovenski jezik (Republika Slovenija ter slovensko zamejstvo v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem; zamejski Slovenci);
- » spoznava razprostranjenost slovenščine v Republiki Sloveniji in njenem zamejstvu ter po svetu, tj. izseljenstvu in zdomstvu, v Evropski uniji in drugod;
- » prostorsko umesti sosedske jezike slovenskega jezika (italijanski, hrvaški, nemški, madžarski);
- » poimenuje svoj prvi jezik (tudi kadar ni italijanščina) in predstavi njegov (zakonski) jezikovni položaj v Republiki Sloveniji.

Dijaki naj usvajajo snov praktično, prek življenjskih primerov, ki jih spoznajo v okolju, v katerem se šolajo in živijo, in širše. Če je mogoče, naj bo ena izmed šolskih ekskurzij usmerjena v to temo: dijaki naj obišejo npr. šolo s slovenskim učnim jezikom na dvojezičnem območju slovenske Istre ali v Republiki Italiji, katero od dvojezičnih šol v delu Prekmurja, šolo s slovenskim učnim jezikom zunaj dvojezičnega področja v Republiki Sloveniji. Temo lahko spoznajo tudi prek obiska katere od drugih institucij (občine, radia ali televizije ...). Ob tej izkušnji lahko:

- » predstavijo značilnosti slovenskega dvojezičnega (in večjezičnega) prostora;
- » analizirajo, kako se dvojezičnost kaže v tem okolju;

- » izrazijo svoja opažanja o vlogi jezikovne (in kulturne) raznolikosti ter pomenu materinščine in drugega jezika;
- » razpravljajo, kako to vpliva na življenje ljudi;
- » opravijo intervju z domačini;
- » analizirajo lokalne medije ter svoje ugotovitve predstavijo sošolcem ipd.

Omenjene dejavnosti poglobijo razumevanje dijakov o vplivu dvojezičnosti in večjezičnosti na družbo.

SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

CILJI

Dijak:

O: razvija zavest o slovenskem jeziku v družbi in jezikih v družbi nasploh, ob tem krepi svojo državljsko zavest, razume in sprejema jezikovne pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, nediskriminacije in strpnosti.

SC (3.3.1.2 | 3.3.4.1 | 1.2.1.1 | 1.2.1.5)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» **pojasni, kakšno vlogo, funkcijo in status ima (lahko) slovenščina v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji in izseljenstvu;** **SC** (1.2.1.1)

» **pojasni, kdo v njegovem okolju govori slovenščino kot materni jezik, kdo kot jezik okolja in za koga je slovenščina tuji jezik.** **SC** (1.2.3.2)

TERMINI

- slovenščina v Republiki Sloveniji: kot materni jezik, jezik okolja, državni jezik, uradni jezik
- slovenščina v slovenskem zamejstvu: kot materni jezik, jezik okolja, uradni jezik
- slovenščina kot uradni jezik v Evropski uniji
- prvi, drugi, tuji jezik
- slovenščina v izseljenstvu in zdomstvu

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija zavest o vlogi slovenskega jezika v družbi zlasti tako, da:

- » prostorsko umesti in pozna vloge slovenskega jezika v Republiki Sloveniji in slovenskem zamejstvu, Evropski uniji in po svetu, tj. v izseljenstvu in zdomstvu;
- » poimenuje (svoj) prvi/materni jezik, uradni in državni jezik;
- » razloži poimenovanja prvi/materni jezik, jezik okolja; prvi, drugi, tuji jezik;
- » uzavešča vlogo slovenščine v Republiki Sloveniji in za njene državljane;
- » izoblikuje poseben odnos do slovenščine kot državnega in uradnega jezika;
- » predstavi vlogo jezika v življenju človeka in v družbi;
- » pojasni razliko med besednim in nebesednim jezikom;

- » zaveda se različnih funkcij slovenskega jezika v družbi;
- » našteje tuje jezike, ki jih pozna, in pojasni, kaj je jezik okolja;
- » poimenuje prvi tuji jezik, ki se ga uči, ter razmišlja o izgovornih, pisnih in slovničnih podobnostih in razlikah med njim in slovenščino.

Dijak, čigar prvi jezik ni slovenščina, še (izbirno):

- » predstavi svoj prvi/materni jezik, okoliščine, v katerih ga uporablja, in svoj odnos do njega;
- » primerja okoliščine rabe maternega jezika in slovenščine;
- » primerja svoj odnos do maternega jezika in slovenščine;
- » primerja svojo sporazumevalno zmožnost v maternem in slovenskem jeziku;
- » predstavi izgovorne, pisne, poimenovalne in slovnične podobnosti ter razlike med svojim prvim/maternim jezikom in slovenščino.

JEZIKOVNE ZVRSTI

CILJI

Dijak:

O: spoznava jezikovne zvrsti, njihove značilnosti in okoliščine ter ustreznost njihove rabe.

SC (1.1.5.1 | 3.3.1.2 | 3.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » poimenuje zvrsti slovenskega jezika in jih ponazori s primerom;
- » besedila tvori v najustreznejši zvrsti glede na okoliščine;
- » poimenuje značilnosti **najstniškega slenga in žargona** ter ju **ponazori s primeri**;
- » presodi ustreznost lastne rabe jezikovnih zvrsti glede na dane okoliščine.

TERMINI

◦ knjižni jezik ◦ pogovorni jezik ◦ narečje ◦ sleng ◦ žargon

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj upošteva novo pojmovanje zvrstnosti slovenskega jezika: tri jezikovne zvrsti, knjižni jezik, pogovorni jezik in narečje. Na vsako od teh zvrsti sta lahko naslonjena sleng ali žargon (s slengizmi ali žargonizmi).

Dijak zvrstnost spoznava z raznolikimi dejavnostmi, ugotavlja, v katerih kontekstih in pod katerimi pogoji je lahko vsaka jezikovna zvrst legitimna (telefonski pogovor s prijateljem v slengu, intervju z osebo v narečju, ki ga lahko posname in predvaja v razredu, narečne izraze dijak prevede v knjižni jezik ipd.). Ustrezne so dejavnosti, pri katerih dijak:

- » piše in govori v različnih jezikovnih zvrsteh glede na dano situacijo (npr. isti dogodek v obliki uradnega dopisa, osebnega pisma, novinarskega članka in objave na družbenih omrežjih);
- » razmišlja o tem, kako spreminjanje zvrsti vpliva na učinkovitost komunikacije in kako različne okoliščine (npr. formalne, manj formalne in neformalne) zahtevajo uporabo ustrezne jezikovne zvrsti;
- » raziskuje, kako sodobna tehnologija in družbena omrežja vplivajo na jezikovne zvrsti (npr. kako sleng, emotikoni/čustvenčki in skrajševanje besed spreminjajo naravo pogovornega jezika).

Pri problemski obravnavi teh vsebin lahko dijak uporablja znanje o jezikovnih zvrsteh tudi pri (kritičnem branju) raznih besedil (npr. medijskih), razpravah, debatah ter medpredmetno zasnovanih projektih (na ravni šole), ki

obravnavajo globalne izzive s področja trajnostnosti (kulturna raznolikost, strpnost in inkluzija, enakost, pravičnost ipd.), etične refleksije o družbenem dogajanju (tudi v kontekstu demokracije in človekovih pravic) in drugih.

Hkrati z usvajanjem znanja o jezikovnih zvrsteh naj dijak razvija tudi veščine spoštljive komunikacije ^{SC} (1.1.5.1), npr.: aktivno poslušanje (poslušanje brez predsodkov in sočutno odzivanje na občutke in potrebe), prepoznavanje potreb, razumevanje in izražanje svojih potreb ^{SC} (3.3.4.1), jasno in spoštljivo izražanje svojih občutkov ter oblikovanje jasnih, specifičnih in realnih prošenj namesto zahtev ^{SC} (3.1.2.1).

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

CILJI

Dijak:

- : spoznava osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove pomembnejše jezike;
- : spoznava razvoj slovenščine v posameznih obdobjih in pisave.
- SC (1.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » našteje osnovne jezikovne družine v Evropi;
- » zgoščeno pripoveduje o zgodovini slovenskega jezika;
- » predstavi vlogo pomembnih posameznikov ter pomen slovenske slovnice, slovarja in pravopisa.

TERMINI

◦ jezikovne družine ◦ gajica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pouk zgodovine jezika naj izpostavi mejnike SC (1.3.2.1):

- » v srednjem veku se oblikuje slovenščina kot jezik, ki se že razlikuje od drugih slovanskih jezikov;
- » kmalu nastanejo slovenska narečja;
- » v drugi polovici 16. stoletja slovenski protestantski pisci izoblikujejo slovenski knjižni jezik;
- » v nadaljnjih stoletjih se govorjeni jezik odmika od knjižnega jezika, zato obstaja nevarnost, da bi se slovenščina razdelila na več pokrajinskih jezikov;
- » sredi 19. stoletja pride do dokončnega poenotenja knjižne slovenščine v skupni jezik vseh Slovencev; začne se oblikovati enotna podoba skupnega govornega jezika in zapisa.

Zgodovino slovenskega jezika se poveže s poukom književnosti, lahko tudi ob podpori digitalne tehnologije. SC (4.1.1.1)

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

CILJI

Dijak:

- : spoznava prisotnost slovenščine v operacijskih sistemih, aplikacijah, na najrazličnejših napravah, spletnih straneh, pri pretočnih storitvah ipd. ter razmišlja o pomenu izbire jezika pri njihovi uporabi;
 - : prepoznava in ocenjuje potrebe po uporabi jezikovnotehnoloških orodij, virov, vsebin za učenje slovenščine, izbira in uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
- SC (4.5.2.1 | 5.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše pojavnost slovenščine v spletnih okoljih;
- » zna rešiti jezikovni problem (pri učenju slovenščine) z uporabo spletne jezikovne tehnologije, orodja ali priročnika.

TERMINI

- jezikovni portal ◦ spletni slovar ◦ jezikovne tehnologije ◦ prevajalnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija in nadgrajuje znanja, potrebna za soočanje s slovenskim jezikom v digitalni dobi. Tema je zasnovana odprto in omogoča sodoben pouk tudi ob morebitnih nepredvidenih novih jezikovnih tehnologijah.

Učitelj naj z uporabo različnih spletnih strani, aplikacij, spletnih učilnic ipd. spodbuja tudi uporabo in zavedanje pomena slovenskega jezika v spletnem okolju. Pridobljeno znanje naj uporablja v vsakdanjem življenju in svoje zamisli in izkušnje vpleta v sooblikovanje pouka. Pomembno je, da pridobiva izkušnjo pomena in vloge slovenskega jezika v digitalnem okolju ter ga primerja z vlogami italijanščine in tujih jezikov, ki se jih uči.

Učitelj naj vključuje informacijsko tehnologijo za doseganje učnih ciljev vseh tem v katalogu znanj ter za razvijanje digitalne kompetentnosti. Pri tem naj mu bo v pomoč referenčni okvir *DigComp 2.2, Okvir digitalnih kompetenc za državljane, Z novimi primeri rabe, znanja, spretnosti in stališč*, ki je dosegljiv na povezavi <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/n0n2c3c>.

Dijak naj digitalno kompetentnost predvsem razvija v šoli pri predmetu slovenščina (npr. v računalniški učilnici) in pri samostojnem delu, lahko pa tudi v obliki medpredmetnega povezovanja. Pri pouku slovenščine naj bodo v ospredju naslednje digitalne kompetence:

- » brskanje po podatkih, iskanje in filtriranje podatkov, informacij in digitalnih vsebin;
- » vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin;
- » interakcija z uporabo digitalnih tehnologij;
- » deljenje z uporabo digitalnih tehnologij;
- » upoštevanje spletnega bontona;
- » upravljanje z digitalno identiteto;
- » razvijanje digitalnih vsebin;
- » poznavanje avtorskih pravic in licenc ter
- » prepoznavanje vrzeli v obvladovanju digitalnih kompetenc in prizadevanje za njihovo izboljševanje.

Učitelj naj dijaka usmerja tudi k izgrajevanju besedilnega pomena pri večkodnih besedilih s poudarkom na tem, kako različni elementi (kot so slike, video posnetki, zvoki, interaktivni elementi) vplivajo na sprejemanje, razumevanje, interpretacijo in vrednotenje sprejetega besedila.

Razvijanje digitalnih kompetenc pri pouku slovenščine

1. Primeri dejavnosti, pri katerih sta v ospredju analiza in vrednotenje digitalnih vsebin:

Učitelj izbere več digitalnih člankov ali virov informacij, ki obravnavajo isto temo, vendar z različnih perspektiv (priporočamo povezavo s poklicnim področjem). Dijaki (v parih ali skupinah) analizirajo vsebine, primerjajo podatke in informacije ter ocenijo verodostojnost in zanesljivost vsakega vira. Svoje ugotovitve predstavijo in utemeljijo svoje mnenje. Več podrobnosti za razvijanje te kompetence je na povezavi

<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f2l5v89>

2. Primeri dejavnosti, pri katerih je v ospredju uporaba različnih digitalnih tehnologij pri sporazumevanju in razumevanje sredstev komunikacije v danih okoliščinah:

Učitelj pripravi scenarije različnih komunikacijskih situacij (npr. poslovni sestanek, neformalni pogovor, razprava na forumu). Dijaki izberejo ustrezna digitalna orodja za vsako situacijo in pripravijo kratke komunikacijske primere, jih predstavijo in razložijo, zakaj so izbrali določeno orodje in kako so prilagodili svojo komunikacijo glede na digitalne okoliščine. Pri tem izpostavijo tudi načela ustrezne komunikacije glede na spletni bonton.

Več podrobnosti za razvijanje teh kompetenc je na povezavah <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/mawqrwf> in <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ueqzebf>.

Digitalno branje

Digitalno branje daje dijaku več možnosti za vzdrževanje pozornosti, saj mora preklapljati med različnimi viri informacij (avdio posnetki, video posnetki, hiperpovezave). Od njega zahteva več kognitivnega napora kot branje tiskanih besedil, zato zanj potrebuje več časa. Pri načrtovanju pouka so zato potrebni učiteljevi razmisleki o tem, kako poučevati, da bodo dijaki učinkoviteje brali in razumeli digitalna gradiva, se izognili procesiranju nebitvenih informacij glede na učni cilj oz. namen učenja ter razvijali veščine za obvladovanje pozornosti v digitalnem okolju. Ključni razmisleki za učitelja so:

- » katera digitalna gradiva naj izberem za pouk glede na razvojno stopnjo učencev in njihovo predznanje;
- » katere strategije lahko uporabim pri spodbujanju osredotočenega branja digitalnih besedil in procesiranju bistvenih informacij;
- » kako lahko podprem vsakega učenca, da bo pridobljene informacije smiselno organiziral in povezal s svojim predznanjem.

Pri razbiranju pomena iz digitalnih gradiv je pomembno, da ta proces poteka postopoma. Dijak naj najprej razbere relevantne besede iz besednega gradiva, nato relevantne podobe iz slikovnega gradiva, potem naj besedne podatke in podobe organizira v koherentno celoto in jih na koncu poveže še s svojim predznanjem.

Pri branju digitalnih gradiv učitelj poudari pomen osredotočenosti samo na en vir informacij hkrati. Dejavnosti med branjem digitalnih besedil in po njem dijaka na raznolike načine spodbujajo k poglobljenemu branju. V ta namen lahko učitelj pripravi naloge za razumevanje, kritično presojanje in oblikovanje mnenja o prebranem ter dijake spodbuja k uporabi jezikovnih priročnikov in bralnih strategij (npr. grafičnih organizatorjev), sodelovanju v diskusijah ipd.

OPISNI KRITERIJI

Pri vrednotenju spletnega bontona lahko učitelj upošteva načela ustreznega pogovarjanja in načela uspešnega dopisovanja v digitalnem okolju, ki se opirajo na:

- » ustrezno izbiro jezikovne zvrsti glede na govorni položaj (formalna in neformalna raba jezika);
- » ustrezno izbiro jezikovnih sredstev glede na besedilno vrsto, dejavnike sporazumevanja, okoliščine nastanka in namen besedila;
- » slogovno ustreznost (pisnih in ustnih) odzivov;
- » razumljivost (pisnih in ustnih) odzivov;
- » vljudnost (pisnih in ustnih) izrekov itd.

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak spozna jezikovne ravnine slovenščine kot sistem, kar mu pomaga pri učenju slovenščine oz. razvijanju svoje jezikovne zmožnosti. Hkrati pridobiva metajezikovno znanje in razumevanje univerzalnosti opisa jezika kot sistema. Pri tem mu lahko pomaga jezikovnosistemsko znanje italijanščine kot prvega jezika. Spoznavanje glasoslovne, besedoslovne, besedotvorne, oblikoslovne in skladenjske ravnine slovenskega jezika je namenjeno razvijanju sporazumevalnih zmožnosti v slovenščini, zmožnosti sprejemanja, tvorjenja, razumevanja in vrednotenja besedil v slovenščini.

Cilji, standardi znanja in vsebine se pri tej temi vertikalno nadgrajujejo iz osnovne šole (z italijanskim učnim jezikom). Naravnani so v uporabnost pridobljenih spoznanj tako pri poklicnem delovanju v slovenskem jezikovnem okolju kot tudi pri nadaljevanju izobraževanja v Republiki Sloveniji in v vsakdanjem življenju.

Dijak naj znanje s področja jezikovnih ravnin razvija dejavno (tj. ob sprejemanju in tvorjenju besedil); besedila naj bodo vezana tudi na poklicno področje, ko je po učiteljevi avtonomni presoji to smiselno. Teoretično znanje mora biti zato usmerjeno v praktično rabo ob besedilih raznih vrst, učenja definicij na pamet pa se je najbolje izogibati, ko je le možno.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Znanje, pridobljeno ob tej temi, mora biti osmišljeno s sprejemanjem in tvorjenjem besedil.

Za lažje razumevanje slovenščine si lahko pomaga z jezikovnim sistemom italijanščine. Usvajanje jezikovnega sistema se povezuje z vsemi (tudi književnimi) temami, s poukom italijanščine kot prvega jezika, poukom tujih jezikov idr.

Priporoča se uresničevanje naslednjih skupnih ciljev: (1.1.1.1) (1.1.2.1) (1.1.3.1) (1.1.3.2).

JEZIKOVNE RAVNINE IN UNIVERZALNOST JEZIKOVNEGA SISTEMA

CILJI

Dijak:

○: dopolnjuje svoje poznavanje jezikovnih ravnin in ob tem povezuje svoje poznavanje jezikovnega sistema in njegove vloge v logično zaokroženo celoto;

○: jezikovni sistem razume kot univerzalni pojmovni aparat za opis katerega koli jezika.

SC (1.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» po opazovanju besedila, povedi, stavka in besede predstavi svoje ugotovitve z vidika različnih jezikovnih ravnin.

TERMINI

◦ jezikovna ravnina ◦ glasoslovje ◦ besedotvorje ◦ besedoslovje ◦ oblikoslovje ◦ skladnja ◦ besediloslovje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak spoznava jezikoslovne ravnine tako, da ima ne glede na obravnavano snov ves čas vpogled v jezikovni sistem kot celoto. Obravnava je poenostavljena in ustrezno didaktično ilustrirana, npr. s primerjavo z italijanščino.

GLASOSLOVJE

CILJI

Dijak:

- ◉ dejavno spozna glasoslovje slovenskega jezika.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše knjižno izreko glasov v besedah;
- » ustrezno prebere besedilo z označenimi naglašeni samoglasniki;
- » glasove zapiše pravopisno ustrezno.

TERMINI

- ◉ glas ◉ samoglasnik ◉ ozki e ◉ ozki o ◉ široki e ◉ široki o ◉ soglasnik ◉ zvočnik ◉ nezvočnik ◉ zvaneči
- ◉ nezveneči ◉ naglasno znamenje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija glasoslovno zmožnost v neposredni povezavi s pravopisno in pravorečno zmožnostjo, zlasti na naslednje načine:

- » dijak opisuje izreko besed in posameznih glasov v njih;
- » opazuje izgovor zvočnikov ter zvanečih in nezvenečih nezvočnikov, tudi v različnih položajnih variantah (predvsem v rabi);
- » prepozna naglasna znamenja kot oznako mesta naglasa in načina izgovora označenega samoglasnika.

BESEDOSLOVJE

CILJI

Dijak:

- : dejavno spozna besedoslovje slovenskega jezika;
- : uporablja jezikovne portale ter spozna knjižne jezikovne priročnike.
- SC (4.1.1.1 | 5.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » izbere besedilu in okoliščinam ustrezne besede;
- » predstavi pomene dane večpomenske besede;
- » dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja;
- » razloži stalno besedno zvezo, frazem;
- » uporabi ustrezne spletne in tiskane jezikovne priročnike.

TERMINI

- besedna družina ◦ enopomenka ◦ večpomenka ◦ sopomenka ◦ protipomenka ◦ nadpomenka
- podpomenka ◦ stalna besedna zveza ◦ frazem ◦ pregovor ◦ nezaznamovano ◦ zaznamovano ◦ domače
- prevzeto ◦ slovar ◦ splošni slovar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak naj snov usvaja mimogrede ob besedilih ves čas šolanja, torej tudi ko ne »obravnavamo« te snovi. Jezikovne informacije naj pridobiva zlasti na portalih *Fran*, *Franja*, *Gigafida*, *Viri CJVT* in njim podobnim.

Učitelj dijaka čim pogosteje spodbuja k samostojni rabi jezikovnih priročnikov, lahko tudi pri pouku književnosti.

BESEDOTVORJE

CILJI

Dijak:

- ◉ dejavno spozna besedotvorje slovenskega jezika.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » samostojno tvori besede iz netvorjenk;
- » loči tvorjenke od netvorjenk.

TERMINI

- ◉ tvorjenka ◉ netvorjenka ◉ koren ◉ besedotvorno obrazilo ◉ predpona

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava besedotvorja naj bo usmerjena predvsem v praktično rabo, teoretična razlaga pa osmišljena z realnimi besedotvornimi potrebami dijaka. Tvorba novih besed je v sodobni družbi ena od nalog, pred katero se znajde vsakdo izmed nas, zato je pomembno, da znamo pravilno tvoriti tudi še neobstoječe besede. Število vseh rabljenih besed postaja neobvladljivo, zato je pomembno, da smo sposobni tvorjenke pravilno razumeti. Dijaki lahko poskusijo sami tvoriti besede za novosti okrog sebe, za katere še ni besede. Naj pa bo takšno morebitno ustvarjanje dovolj vodeno, da bo spodbujalo pravilne besedotvorne postopke. Pouk skušajmo popestriti s tvorbo zabavnih pravilno tvorjenih, a neobstoječih besed, npr. *tisti, ki nosi slušalke > slušalkonosec*.

SC (5.1.2.1) SC (5.1.2.2)

OBLIKOSLOVJE

CILJI

Dijak:

○: dejavno spozna oblikoslovje slovenskega jezika in pri tem razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnega besedila.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» dano jezikovno prvino poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene oblikoslovne lastnosti; pri tem uporablja jezikoslovne izraze, navedene v tem katalogu znanj;

» **tvori oblikoslovno pravilna besedila.**

TERMINI

◦ besedne vrste ◦ samostalnik ◦ pridevnik ◦ števniki ◦ zaimki ◦ glagol ◦ prislov ◦ predlog ◦ veznik
 ◦ členek ◦ medmet ◦ osnova ◦ končnica ◦ sklanjanje ◦ spreganje ◦ spol ◦ sklon ◦ oseba ◦ število ◦ čas
 ◦ stopnjevanje pridevnika ◦ osnovnik ◦ primernik ◦ presežnik ◦ glavni števniki ◦ vrstilni števniki ◦ osebni zaimki
 ◦ povratni osebni zaimki ◦ svojilni zaimki ◦ kazalni zaimki ◦ vprašalni zaimki ◦ krajevni prislovi
 ◦ časovni prislovi ◦ načinovni prislovi ◦ naklon ◦ edninski samostalniki ◦ množinski samostalniki ◦ opisno stopnjevanje
 ◦ stopnjevanje z obrazili ◦ svojilni zaimki ◦ povratni svojilni zaimki ◦ oziralni zaimki
 ◦ nedoločnik ◦ namenilnik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Obravnava oblikoslovja naj bo vedno celostna, od zgoraj navzdol. Poudarek naj bo na razumevanju oblikoslovja kot celote, ne na podrobnostih. Dijaku je treba osmisliti oblikoslovje kot snov, ki mu pomaga spopadati se s težjimi primeri (oblikovno, glasoslovno in pravopisno) in ki mu je hkrati kot univerzalni sistem v pomoč pri italijanščini (angleščini, čeprav tu oblikoslovje ni v ospredju). Raba slovnice ali shem na listih pri pouku je zaželena, saj na tak način lahko skozi vsa leta ob besedilih (tudi nenačrtovano) obnavljamo oblikoslovno zmožnost.

Izrazov deležnik, deležje in glagolnik se učenci ne učijo, saj jih poimenujejo kot pridevnik, del glagolske oblike, prislov ali samostalnik. Je pa koristno, če pojem poznajo, saj se s takšnimi primeri srečajo pri pouku italijanščine (npr. il gerundio).

SKLADNJA

CILJI

Dijak:

○: dejavno spozna skladnjo slovenskega jezika in pri tem razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja besedila.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » se vpraša po danih delih povedi ter tvori pomensko in oblikovno ustrezne vprašalne povedi,
- » dopolni eno- in dvostavčne povedi s pomensko in oblikovno ustreznimi deli,
- » stavke povezuje z ustreznimi vezniki na podlagi prepoznanih razmerij (ki jih ne poimenuje),
- » pretvori premi govor v odvisnega in obratno ter pri tem upošteva pravopisna pravila,
- » določi število stavkov v povedi ter število povedi v besedilu in utemelji svojo odločitev,
- » loči enostavčne povedi od dvostavčnih;
- » tvori skladenjsko pravilna besedila in povedi.

TERMINI

○ stavek ○ osebek ○ povedek ○ predmet ○ prislovno določilo ○ poved ○ enostavčna poved ○ dvostavčna poved ○ zložena poved ○ premi govor ○ odvisni govor ○ dobesedni navedek ○ spremni stavek ○ prilastek
 ○ glavni stavek ○ odvisni stavek ○ priredje ○ podredje
 ○ osebkov/predmetni/prilastkov/krajevni/časovni/načinovni/vzročni/namerni (izbirno)/pogojni (izbirno)/dopustni odvisnik (izbirno)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Ustrezna obravnava skladnje je za jezikovni pouk ključna. Temelj kvalitetne obravnave skladnje pa je njena osmislitev. Pri dijaku razvijajmo deloma že usvojeno zavedanje, da s pomočjo skladenjskega znanja lažje tvori slogovno ustrezna in skladenjsko raznovrstna besedila in lažje pravopisno pravilno zapisuje jezik. To zavedanje najlažje krepimo s pretvorbami. Smisel poznavanja stavčnih členov je na primer razvijanje zmožnosti tvorjenja strukturno različnih stavkov oz. povedi, ki so nosilci enakih ali podobnih pomenskih podstav. Isto informacijo lahko izrazimo z različnimi strukturami. Odvisnike tako lahko na primer opazujemo kot stavčne člene (ki so samo doživeli pretvorbo in jih zato lahko pretvarjamo tudi v svojih besedilih), podobno lahko rastoče skladenjsko znanje osmišljamo z vedno novimi pretvorbami. Dijaka je treba opozarjati, da lahko iste »podatke«

izrazi na več načinov, ki so medsebojno lahko slogovno različni, v določenih okoliščinah ustrezni, v drugih neprimerni in neustrezni. Pri vajah v pretvorbah moramo biti pozorni na to, da jih ves čas osmišljamo. Le tako bodo imele dolgoročni učinek.

Drugi vidik osmislitve je izjemen pomen, ki ga ima poznavanje skladenjskih struktur pri pouku italijanščine in angleščine. S pomočjo povezovanja znanja skladnje slovenščine z znanjem skladnje italijanščine ali angleščine (ali katerega drugega jezika) lahko velikokrat pospešimo dijakov napredek pri usvajanju slovenščine.

Pri pouku skladnje se zato izogibajmo definicijam in jih raje nadomeščajmo z osmišljanjem prav vsake skladenjske snovi.

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak nadgrajuje znanje pravopisa in pravorečja slovenskega knjižnega jezika, ki ga je pridobil v osnovni šoli. S tem krepí svoje zavedanje o zakonitostih zapisanega ali govorjenega besedila in tudi samozavest ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju, vrednotenju in tvorjenju besedil v slovenskem knjižnem jeziku za najrazličnejše življenjske potrebe in pri poklicnem delovanju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak usvojeno pravopisno in pravorečno zmožnost praktično izkazuje v rabi in znanje nadgrajuje tako, da je težišče na postopnem, sistematičnem in osmišljenem spoznavanju, usvajanju in utrjevanju pravopisnih pravil, na čim samostojnejši uporabi pravopisnih priročnikov v knjižni, spletni obliki ter prepoznavanju in odpravljanju pravopisnih napak v svojih besedilih in v besedilih drugih.

Dijak povezuje znanje s področja pravopisa in pravorečja z vsemi (jezikovnimi in književnimi) temami v katalogu znanj in z vsebinami katalogov znanj drugih predmetov.

Učitelj naj dijakovo pravopisno zmožnost vrednoti ob različnih besedilih tako, da načrtovanje pouka smiselno poveže tudi z drugimi temami iz tega kataloga znanj (npr. s temo Sporazumevanje in besedilo).

SC (1.1.1.1) SC (1.1.5.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj naj vseskozi preverja pravopisno in pravorečno (pred)znanje dijakov in naj na tej osnovi utrjuje ter širi njihovo pravopisno in pravorečno zmožnost.

Pravopisne vaje naj bodo za dijake zanimive, pregledane, komentirane oz. naj bo nanje podana povratna informacija. Še posebej uspešne so namreč, če jih učitelj zasnuje na napakah dijakovih pisnih besedil (šolska naloga) ali/in ustnih besedil (praviloma ne na podlagi nareka). Učitelj naj daje nenehno povratno informacijo o pravilnem pravorečju tudi pri pogovoru v javnem govornem položaju (pouk).

Pomembno je, da dijak svoje napake prepozna in jih je zmožen popraviti s pomočjo pravil in jezikovnih portalov.

PRAVOPIS

CILJI

Dijak:

- : dejavno in problemsko nadgrajuje znanje slovenskega pravopisa;
- : besedilo pravilno zapisuje;
- : prepozna pravopisne napake v zapisu in jih odpravlja.
- SC (5.3.5.3)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » ustrezno rabi same velike tiskane črke;
- » v besedah pravilno zapisuje glasove in glasovne sklope;
- » piše predlog ločeno od besede;
- » izbere pravilno različico predlogov z/s in k/h;
- » piše nikalnico »ne« ločeno od glagola;
- » pravilno piše glavne in vrstilne števnike s številkami in z besedami;
- » pravilno piše eno- in večbesedna lastna imena bitij, zemljepisna lastna imena in stvarna lastna imena;
- » pravilno piše imena prebivalcev krajev, držav, pokrajin, celin;
- » pravilno piše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen bitij;
- » pravilno piše vrstne pridevnike, izpeljane iz zemljepisnih lastnih imen;
- » pravilno piše splošna (občna) poimenovanja, nastala iz lastnih imen;
- » pravilno piše imena praznikov, jezikov, pripadnikov ras, zgodovinskih obdobj in dogodkov, pripadnikov obdobj, gibanj, nazorov in strank;
- » pravilno uporablja končna ločila (piko, vprašaj, klicaj) v eno- in večstavčnih povedih; pravilno uporablja vejico pri zvalniku, naštevanju besed in besednih zvez ter med stavki (pred ki, ko, ker, da, če);
- » pravilno piše poimenovanja imen barv oz. njihovih odtenkov;
- » pravilno zapisuje sklope;
- » pravilno uporablja vejico pri naštevanju, v večstavčnih povedih;

- » **pravilno uporablja ločila in veliko začetnico v premem govoru** (s spremnim stavkom pred dobrednim navedkom ali za njim);
- » pravilno uporablja oklepaj;
- » **pravilno piše krajšave;**
- » pravilno zapisuje v preglednicah, grafi in naštevah v stolpcih;
- » **ustrezno členi besedilo na odstavke;**
- » ustrezno navaja vire na koncu besedila;
- » **piše čitljivo;**
- » **uporablja pravopisne priročnike v tiskani in spletni obliki;**
- » **v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna pravopisne napake ter jih odpravi.**

TERMINI

- velika in mala začetnica ◦ ločila ◦ pisanje skupaj, narazen, z vezajem ◦ zapisovanje glasov ◦ krajšave
- prevzete besede in besedne zveze ◦ deljenje besed

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Dijak razvija pravopisno zmožnost zlasti tako, da ob zapisanih besedah, stavkih, povedih in besedilih utrjuje oz. spoznava in nadgrajuje:

- » že usvojena pravopisna pravila, spoznava in razume vzroke za njihovo uveljavljanje;
- » rabo samih velikih tiskanih črk;
- » zapis besed s kritičnimi glasovi;
- » pisanje skupaj, narazen, z vezajem;
- » izbiro različice predloga z/s in k/h z utemeljitvijo;
- » zapis glavnih in vrstilnih števk s številkami in z besedami;
- » zapis prevzetih besed in besednih zvez;
- » zapis eno- in večbesednih lastnih imen bitij, zemljepisnih in stvarnih lastnih imen;
- » zapis svojilnih pridevnikov, izpeljanih iz lastnih imen bitij;
- » zapis imen prebivalcev krajev, držav, pokrajin, celin;
- » zapis vrstnih pridevnikov, izpeljanih iz zemljepisnih lastnih imen;
- » zapis splošnih (občnih) poimenovanj, nastalih iz lastnih;

- » zapis imen praznikov, jezikov, pripadnikov ras, zgodovinskih obdobj in dogodkov, pripadnikov obdobj, gibanj, nazorov in strank;
- » zapis posebnosti pri rabi velike in male začetnice;
- » zapis poimenovanj imen barv oz. njihovih odtenkov;
- » zapis sklopov;
- » rabo končnih ločil v eno- in večstavčnih povedih;
- » rabo vejice v večstavčnih povedih;
- » zapis premega govora (s spremnim stavkom pred dobrednim navedkom ali za njim);
- » rabo oklepaja;
- » rabo treh pik;
- » zapis krajšav;
- » zapis v preglednicah in grafih;
- » naštevanje v stolpcih;
- » navajanje virov na koncu besedila na podlagi danih navodil.

IZBIRNO:

- » rabo pomišljaja;
- » raba poševnice;
- » rabo vezaja v prirednih zloženkah in v besedah, katerih prva sestavina je črka/številka.

Pri problemski obravnavi pravopisa so ustrezne tiste dejavnosti, pri katerih dijak razvija pravopisno zmožnost na višjih taksonomskih ravneh, npr.:

- » vrednoti svojo pravopisno zmožnost tako, da prepozna pravopisne napake v svojih besedilih in v besedilih drugih, jih odpravi in utemelji svoje popravke, pri čemer si po potrebi pomaga s šolskim pravopisnim priročnikom (v šolski slovnici), spletnimi priročniki ali s spletnimi jezikovnimi portali;
- » problemsko razmišlja o okoliščinah, v katerih je dosledna uporaba pravopisa nujna in svoje ugotovitve osmišljeno uporablja v praksi;
- » razvija poglobljeno razumevanje o tem, da je za pravilno pisanje velike in male začetnice pomembno tudi znanje drugih predmetov in poznavanje sveta okrog nas.

PRAVOREČJE

CILJI

Dijak:

- : nadgrajuje znanje o izreki knjižne zvrsti slovenskega jezika;
- : knjižno izreko ločuje od neknjižne;
- : govori knjižno.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » med govornim nastopanjem oz. v javnem govornem položaju govori knjižno;
- » prepozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter pojasni odstopanja od knjižnega jezika.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pridobivanje pravorečne zmožnosti se pri dijakih razvija predvsem praktično. Dijak bo pravorečno zmožnost lažje razvil, če bo značilnosti svoje pogovorne in/ali narečne izreke tudi uzavestil.

Učitelj naj zato pravorečne vaje sestavlja glede na značilnosti dijakove pogovorne in narečne izreke. Dijak razvija pravorečno zmožnost na naslednje načine:

- » vadi in utrjuje knjižno izreko besed, stavkov, povedi in besedil;
- » glasno izgovarja (tudi bere) besede:
- » glasno izgovarja (tudi bere) besede in na podlagi znanja glasoslovja opisuje njihovo izreko, npr. mesto naglasa in naglašeni samoglasnik, glasovno vrednost črk e in o;
- » prepozna naglasna znamenja kot oznako mesta naglasa in načina izgovora označenega samoglasnika;
- » med govornimi nastopi govori knjižno in razločno;
- » kadar je v zadregi, si pomaga z ustreznimi spletnimi in knjižnimi jezikovnimi priročniki.

Izbirno lahko dijak tudi:

- » glasno izgovarja (tudi bere) besede, v katerih na podlagi znanja glasoslovja vadi in utrjuje izgovor črk v in l, izgovor zvočnika v v različnih položajnih variantah;
- » prepozna svojo in tujo neknjižno izreko ter besede izgovori knjižno;

- » primerja slovenske glasovne in besedne prozodične prvine s tujimi (zlasti pozorno z angleškimi) ter predstavi svoje ugotovitve.
- » s primeri pokaže razlike med slovensko izreko in izreko pri italijanščini.

MOTIVACIJSKO BRANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema obsega branje književnih besedil v celoti ali daljših odlomkov pri pouku v 1. in 2. letniku. Pri branju književnih besedil naj bo v ospredju predvsem doživljanje prebranega, čustveno in domišljijско vživljanje v literarne svetove, uživanje v branju in razvijanje samozaupanja v lastno zmožnost literarnega branja.

Bere se lahko katero od spodnjih besedil, in sicer **po eno v 1. in 2. letniku**.

Predlogi za branje pri pouku

A. Ingolič: Gimnazijka
I. Karlovšek: Gimnazijec/Pobeg
T. Golob: Zlati zob
J. Mušič: Zgodbe o Prešernu
I. Androjna: Modri otok
I. Sivec: Modra vrtnica
J. Vidmar: Mama ne sme izvedeti
S. Pregl: Srebro iz modre špilje
M. Fritz Kunc: Janov krik
N. Kodrič Filipič: Na drugi strani/Fronta/Povej mi po resnici/Solze so za luzerje
B. Gorenc - Pižama in J. Vukotič: Reformatorji v stripu
B. Gorenc - Pižama in Tanja Komadina: Moj lajf
V. Möderndorfer: Kit na plaži
N. Konc Lorenzutti: Gremo mi v tri krasne
E. Flisar: Poglej skozi okno
S. Kopinšek: Ljubezenske
S. Tratnik: Ava
D. Muck: Hči lune
I. Velikonja: Življenje brez psa
A. Rozman - Roza: Živalska kmetija
F. Rudolf: Kam je mama šla?
D. Zupan: Leteči mački
F. Milčinski: Kravji zvonec (Gospod Fridolin Žolna in njegova družina)

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (3.1.3.3) SC (5.2.2.1) SC (3.1.1.1) SC (1.3.4.1) SC (1.3.1.1) SC (1.2.2.1)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Učitelj lahko izbere po svoji presoji katerokoli (slovensko) besedilo, s katerim bo dijake pritegnil k branju. Šolsko branje se lahko kombinira z domačim branjem (pri zmožnejših ali bolj motiviranih dijakih). Ure pouka, namenjene tovrstnemu literarnemu branju, naj potekajo v spodbudnem vzdušju in v bralnem ritmu, ki ga dijaki zmorejo. Berejo učitelj in dijaki. Branje se po smislu prekinja in podpira s pojasnili. Učitelj naj dijake vključi v načrtovanje šolskega branja in jim približa pomen branja. SC (1.1.4.1)

Vsako leto naj se pri pouku prebere eno literarno delo (v celoti ali več odlomkov), zmožnejše in bolj motivirane dijake pa se spodbuja tudi k samostojnemu domačemu branju. Branje izbirnih slovenskih literarnih besedil naj prispeva k dijakovi pozitivni bralni izkušnji.

Učitelj sam, v dogovoru z dijaki ali s predlaganega seznama izbere besedilo za dolgo branje (branje pri pouku). Priporočljiva merila za izbor literarnih besedil:

- » individualne razlike med dijaki (izbira lažjih in zahtevnejših besedil glede na bralno in recepcijsko zmožnost dijakov ter zlasti glede na znanje slovenskega jezika);
- » kakovost besedil (upoštevajo se nacionalno pomembne nagrade za mladinsko književnost, pozitivne literarne ocene strokovne javnosti idr.);
- » zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost izbranih besedil (poezija, pripovedništvo, dramatika, vendar prevladujoče pripovedna besedila; različne, tudi problemske teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne zmožnosti);
- » primernost besedil bralno razvojni stopnji;
- » tematsko aktualnost.

Pri metakognitivni refleksiji o lastnem bralnem procesu lahko dijak uporabi naslednje kriterije:

1. Zavedanje lastnih bralnih strategij: Kako se dijak loteva branja? Katere strategije uporablja za razumevanje in interpretacijo besedila (npr. podčrtovanje, zapisovanje opomb, povzemanje)?
2. Spremljanje razumevanja: Kako dijak spremlja svoje razumevanje med branjem? Ali prepoznava trenutke, ko ne razume besedila, in kako se s tem sooča (npr. ponovno branje, iskanje dodatnih informacij)?
3. Vrednotenje učinkovitosti strategij: Kako učinkovite so bile uporabljene strategije? Ali so pripomogle k boljšemu razumevanju in interpretaciji besedila? Kaj bi dijak spremenil pri svojem pristopu?
4. Refleksija o čustvenem odzivu: Kako se je dijak čustveno odzval na besedilo? Kako so čustva vplivala na njegovo razumevanje in interpretacijo?
5. Povezovanje z lastnimi izkušnjami: Kako je dijak povezal vsebino besedila s svojimi osebnimi izkušnjami in predznanjem? Kako so te povezave vplivale na njegovo razumevanje in vrednotenje besedila?
6. Razmislek o spremembah v razmišljanju: Kako je branje besedila vplivalo na dijakovo razmišljanje in stališča? Ali je prišlo do sprememb v njegovem dojemanju določenih tem ali vprašanj?
7. Načrtovanje prihodnjih bralnih aktivnosti: Kaj se je dijak naučil o svojem bralnem procesu, kar bi lahko uporabil pri prihodnjem branju? Katere nove strategije bi želel preizkusiti in zakaj?

BRANJE IN INTERPRETACIJA

CILJI

Dijak:

O: bere ali posluša zvočne knjige slovenske književnosti, prebrano razume in vrednoti;

SC (1.1.4.1)

O: razvija pozitivno podobo o sebi kot bralcu, tako da spoznava in uporablja raznolike bralne strategije ter uravnava svoja čustva, ki se porajajo ob (zahtevnejšem) literarnem branju;

SC (3.1.2.1 | 3.1.2.3 | 3.1.2.2)

O: razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

SC (1.1.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» obnovi prebrano;

» predstavi svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje celotnega književnega besedila v obsegu vsaj 120 besed;

» v zvezi s prebranim se smiselno odziva na učiteljeva vprašanja;

» izrazi svoje mnenje o prebranem in ga utemelji.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj uporabi različne metode in oblike dela, pogosto delo v dvojicah in skupinsko delo, ob katerih dijaki razvijajo tudi socialne spretnosti, se učijo premagovati zahtevnejše izzive in vztrajati pri opravljanju nalog.

Učitelj seznani dijaka s kriteriji uspešnosti v povezavi s predstavitvijo prebranega književnega besedila in bralne izkušnje, tj. s tem, kaj pričakuje, da bo dijak ubesedil, npr. da komentira zanimive citate, poda oznako o njegovih motivno-tematskih in jezikovno-slogovnih sestavinah, pripravi nabor zanimivih citatov s komentarjem, aktualizira prebrano s svojo lastno izkušnjo ter ovrednoti svoj bralni proces (kako sem se lotil branja, kaj je bilo zahtevno, motivacijsko, zanimivo, aktualno zame in zakaj ipd.).

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak spozna slovensko in istrsko slovstveno folkloro kot umetnost govornenega/petega jezika oziroma narečij, književna besedila kot rezultat duha dobe (odražajo čas in prostor nastanka) ter ljudsko slovstvo kot nevezano na čas in prostor (številne sočasne različice, vplivi na književna besedila, tudi sodobna, npr. besedila S. Makarovič, M. Tomšiča, N. Štok Vojska).

Obravnava se po eno besedilo iz vsakega sklopa.

Lepa Vida/Rošlin in Verjanko/Al me boš kaj rada imela

Marožo pride po svojo pupo/M. Tomšič: Začarana hiša in druge istrske pravljice/N. Štok Vojska: Istrske štorjice/Zakaj je morje slano

S. Makarovič: Zeleni Jurij/Kolovrat

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Dijaku naj se poenostavljeno približa spoznanje:

- » da je slovstvena folkloro nastajala že v predkrščanskem obdobju in da nastaja še danes (urbane in druge sodobne povedke),
- » da je istrska slovstvena folkloro tesno vpeto v istrski prostor, v katerem nastaja, se razvija in se prilagaja njenim naravnim, zgodovinsko-kulturnim, socialnim, demografskim, narečno-jezikovnim in drugim razmeram, ^{SC} (1.3.1.1)
- » da je slovstvena folkloro še vedno živa, zato je priporočljiva udeležba na folklornem dogodku v lokalnem okolju ali vsaj predvajanje posnetega folklornega dogodka ali izseka iz dogodka. ^{SC} (1.3.4.1)

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA V ČASU IN PROSTORU

CILJI

Dijak:

- : spozna, kako in kje nastaja slovenska oz. istrska slovstvena folklor;
- : spozna besedila slovenske in istrske slovstvene folklore v (dveh) različicah.

TERMINI

- (istrska) slovstvena folklor

SPREJEMANJE IN VREDNOTENJE SLOVSTVENE FOLKLORE

CILJI

Dijak:

- : posluša, bere in interpretira besedila slovstvene folklore ter sodobno slovensko in istrsko književnost s folklornimi motivi/like;
- : opazuje in opisuje folklorne motive, like;
- : intuitivno in/ali zavestno vzpostavlja odnos do slovenske in istrske kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega;
- SC (3.3.1.1 | 1.3.1.1 | 3.3.4.2)
- I: v folklornem dogodku in situ opazuje odnos med pripovedovalcem/pevcem in naslovnikom ter uživa v ustvarjalnosti.
- SC (3.3.4.1 | 1.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » obnovi besedilo slovenske ali istrske slovstvene folklore ter besedilo sodobne slovenske ali istrske književnosti s folklornimi motivi/like;
- » prepozna, poimenuje in opiše folklorne motive/like v sodobni slovenski/istrski poeziji/sodobni istrski kratki prozi;
- » v krajšem pisnem ali ustnem besedilu pojasni, kakšno se mu zdi spoznano besedilo slovstvene folklore.

TERMINI

- istrsko folklorno besedilo v slovenskem jeziku
- ljudski motiv
- ljudski lik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Priporoča se udeležba na lokalnem folklornem dogodku v slovenskem jeziku ali predvajanje posnetega folklornega dogodka.

ŽANRI IN ZVRSTI SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema tematsko in zvrstno-žanrsko obravnavo literarnih del iz različnih obdobij slovenske književnosti, s poudarkom na sodobnih besedilih. Dijak bere, razume in doživlja odlomke ali (krajša) cela besedila in ob tem razvija svojo literarno zmožnost ter pridobiva temeljno književno znanje o literarnih zvrsteh in žanrih.

Tematski sklopi (v 1. in 2. letniku po en ali dva tematska sklopa oziroma najmanj po 6 besedil v 1. in 2. letniku)

Potopis - M. Tomšič: Šavrinke, S. Porle: Črni angel, varuh moj, T. Križnar: Nube, A. Karlin: Samotno potovanje, I. Cankar: S poti

Ljubezen - F. Lainšček: Ne bodi kot drugi, S. Makarovič: Romanca o žabah, P. Glavan: Pravzaprav (iz zbirke Gverilci), T. Pavček (eno iz zbirke Majnice), L. Novy: Ogenj, J. Menart: Nežnost v mraku, D. Kette: Na trgu

Domovina, jezik - M. Komelj: Ko pišem nekomu (Nenaslovljiva imena), M. Haderlap: Angel pozabe, F. Bevk: Kaplan Martin Čedermac, O. Župančič: Z vlakom, F. Prešeren: Zdravljica

Drugačnost, samota - A. Mugerli: Pust (Čebelja družina), S. Pavček: Na valovih, D. Potočnjak: Za naše mlade dame, F. Milčinski - Ježek: Butalski gasilci, I. Minatti: Nekoga moraš imeti rad, E. Kocbek: Molitev; F. Milčinski - Ježek: N. N. in črna pega čez oči, S. Jenko: Tilka

Avtobiografija - M. Krese: Vsi moji božiči, E. Flisar: Čarovnikov vajenec, B. Gorenc - Pižama in T. Komadina: Moj lajč, L. Kovačič: Otroške stvari, A. Rebula: Duh velikih jezer

Kriminalno pripovedništvo - T. Golob: Jezero, L. Prenner: Neznani storilec, M. Novak: Cimre, B. Gradišnik: Nekdo drug

Dramatika in gledališče - po izbiri eno dramsko besedilo in ena gledališka predstava (obisk gledališča)

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Vsebina književnega pouka ob tematskih sklopih naj obsega približno 40 % pesniških in 60 % pripovednih besedil oz. po učiteljevi presoji tudi odlomek iz kakšnega dramskega besedila (po učiteljevi izbiri). Dramatiko je bolje spoznati izkušnjsko z ogledom gledališke predstave. Izhodišče obravnave naj bo najsodobnejše besedilo oz. tisto, s katerim bo učitelj najlažje pritegnil dijakovo pozornost.

BRANJE IN INTERPRETACIJA LITERARNIH BESEDIL

CILJI

Dijak:

○: bere ali posluša branje literarnih del ali odlomkov iz daljših literarnih del ter izraža svoje razumevanje in doživljanje prebranega;

SC (1.3.1.1 | 3.1.1.1)

- : o prebranem se zna pogovarjati s sošolci in učiteljem;
- : razume vsebino literarnih besedil;
- : prepozna umetniške prvine v obravnavanih besedilih;
- : smiselno uporablja nekaj temeljnih strokovnih izrazov;
- SC (1.1.2.1)
- : primerja besedila tematskega sklopa in pojasnjuje svoja spoznanja.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **obnovi prebrano besedilo;**
- » pojasni, o čem govori besedilo;
- » **v danem literarnem delu prepozna kakšno umetnostno prvino** in jo poimenuje s strokovnim izrazom.

TERMINI

- avtor ◦ pripovedovalec ◦ lirski subjekt ◦ tema ◦ sporočilo ◦ dogajanje ◦ književna oseba ◦ dogajalni prostor ◦ dogajalni čas ◦ zgodba ◦ obnova ◦ metafora ◦ primera ◦ poosebitev ◦ rima ◦ ponavljanje
- kitica ◦ verz ◦ literarna zvrst ◦ žanr

ODZIV NA BRANJE

CILJI

Dijak:

- zna pisno in/ali ustno izraziti svoje mnenje o obravnavanem besedilu in ga zagovarjati;
 - opiše podobnosti in razlike med obravnavanimi besedili;
 - govorno nastopa o obravnavanih ali izbirnih literarnih besedilih (recitira, interpretativno ali zgolj smiselno bere);
 - pri morebitnih težavah v zvezi s poukom književnosti (razumevanje, [ne]znanje jezika ipd.) poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjaka ...);
- SC (5.2.4.2)
- I: *literarno (po)ustvarja v različnih (tudi digitalnih) medijih, ob tem uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih;*
- SC (4.3.1.1 | 1.3.4.1)
- I: *spremlja medijske predelave obravnavanih literarnih besedil.*
- SC (1.3.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » **tvori krajše pisno/ustno besedilo, v katerem izrazi svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje literarnega dela, v obsegu najmanj 120 besed;**
- » ustno ali pisno zna pojasniti, zakaj obravnavano besedilo je ali ni aktualno;
- » v eni ali dveh prvinah primerja dve obravnavani besedili.

PREGLED SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI

OBVEZNO

OPIS TEME

Pregled slovenske književnosti predstavlja osnovno, a sistematično literarnovedno znanje o slovenski književnosti od Prešerna do sodobnosti, ki naj bi postalo temeljni argument dijakovega odnosa do slovenske književnosti in kulture. Dijak spozna literarnozgodovinski okvir posameznih besedil s spodnjega seznama, informativno pa tudi srednji vek, protestantizem in razsvetljenstvo, bere in interpretira odlomke iz izbranih obveznih literarnih del ter se nanje kritično, vrednotenjsko ali poustvarjalno odziva.

Pregled slovenske književnosti (v 3. letniku, obravnava se po eno besedilo iz vsakega sklopa)

F. Prešeren: Krst pri Savici (Uvod)/Slovo od mladosti/O, Vrba!/Nezakonska mati/Zdravljica

I. Tavčar: Cvetje v jeseni/Med gorami

I. Cankar: črtica iz zbirke Moje življenje/dramsko besedilo po izbiri

S. Kosovel: ena impresionistična pesem po izbiri

C. Kosmač: Sreča/L. Kuhar – P. Voranc: Samorastniki

T. Pavček: Pesem o zvezdah/M. Vidmar: Ne bojim se tvoje bližine

Eno besedilo predlaganih avtoric po izbiri: J. Turnograjska, L. Pesjak, P. Pajk, Z. Kveder, M. Mihelič, S. Makarovič (lahko v 1., 2. ali 3. letniku)

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Pri obravnavi teme Pregled slovenske književnosti je izjemnega pomena priključitev dijakovega literarnega predznanja o besedilih, ki jih je spoznal v 1. in 2. letniku pri predmetu slovenščina kot drugi jezik, pa tudi znanja, pridobljenega pri pouku italijanščine, v osnovni šoli in širše. Ponovitev predznanja se lahko organizira didaktično živo v obliki kviza (tudi v digitalni obliki, npr. Kahoot), v katerem so značilni odlomki iz obravnavanih besedil, slikovno/zvočno/video gradivo (če se je uporabljalo med predhodno obravnavo), kombinacije za povezovanje naslovov literarnih besedil in književnih likov, opisov književnih oseb in njihovih imen ipd. Učinkovita oblika ponavljanja so t. i. hitra vprašanja, pri katerih dijaki tekmujejo med seboj v hitrosti odgovarjanja na vnaprej pripravljena učiteljeva vprašanja. Pri odgovarjanju na vprašanja si lahko pomagajo s katerikoli gradivom (najbolje pa z lastnimi zapiski ali učbenikom).

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

CILJI

Dijak:

- spozna literarnozgodovinska obdobja in ključne literarne pojave;
- razvije stališče do slovenske književnosti, umetnostnega jezika in kulture ter to pojasni.
- SC (1.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » poimenuje literarnozgodovinsko obdobje in ključni/e literarni/e pojav/e;
- » pisno ali ustno opiše pomen literarnozgodovinskega obdobja (zlasti romantike, med romantiko in realizmom, moderne) za razvoj slovenske književnosti in zanj osebno.

TERMINI

- pismenstvo ○ reformacija ○ razsvetljenstvo ○ romantika ○ med romantiko in realizmom ○ moderna
- slovenska književnost prve polovice 20. stoletja

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Literarnozgodovinski pregled slovenske književnosti se dijakom lahko ponazori s časovnim trakom, tabelo, miselnim vzorcem, s pomočjo kakšne aplikacije (kakršna je npr. Padlet) ali kako drugače že na začetku obravnave književnosti v prvem letniku, vendar ne z namenom učenja literarnozgodovinskih vsebin na pamet, pač pa umestitve pouka književnosti v literarni sistem. Shematična ponazoritev (list, plakat, digitalna vsebina) je lahko vsa tri leta dijakov pripomoček, ki ga uporabi, ko spozna novo besedilo (tudi tako, da v časovni trak, tabelo idr. dopiše naslov in avtorja novega besedila). Tak pripomoček lahko uporabi tudi pri preverjanju in ponavljanju znanja. V 3. letniku bo pregled obogatil z reprezentativnimi besedili slovenske književnosti.

KNJIŽEVNOST KOT BESEDNA UMETNOST

CILJI

Dijak:

○ sprejema književna besedila, jih doživlja, vrednoti in predstavlja ter spoznava avtorjevo življenje in delo ter njegov čas;

○ aktualizira sprejeto književno besedilo.

SC (2.1.3.1 | 2.1.1.1 | 2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» izkaže doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila z odgovori na vprašanja.

ODZIV NA BRANJE

CILJI

Dijak:

- govorno nastopa o prebranem književnem besedilu;
 - ! v različnih medijih (tudi digitalnem) literarno (po)ustvarja ob obravnavanem besedilu ali obdobju;
 - ! si ogleda gledališko predstavo ali kako drugo poustvaritev literarnega dela.
- SC (1.3.4.1 | 1.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » z govornim nastopom na različne načine predstavi v šoli obravnavano književno besedilo; izraža svoje doživljanje, razumevanje, vrednotenje in aktualizacijo;
- » tvori pisno besedilo (v obliki vodene pisne interpretacije) v obsegu vsaj 250 besed, v katerem izrazi svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila;
- » tvori govorjeno besedilo (govorni nastop) o neobravnavanem književnem besedilu in njegovem avtorju, pri čemer uporabi slikovno gradivo, citate, odlomke iz njegovih del.

TERMINI

- vodena interpretacija
- govorni nastop

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Ahačič, K. (2024). Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo (3., dopolnjena izd.). Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovnice vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovno učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 9–28. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/oohk0kv>

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., idr. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (2013). *O naravi učenja*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Črtalič, K., Davidović, K., Eniko, M., Gaber, B., Hedžet Krkač, M., Jerše, L., Kerin, M., Knez, M., Kobe, B., Lukman, M., Mršnik, S., Podbornik, K., Skubic, D., Štehar, F., Verdinek, A., Makuc, S., Demšar, M., Kern, D., Moravec, B., Sever, A., Trškan, D. (2022). *Slovenščina kot učni jezik za govorce slovenščine kot drugega jezika*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Grah, J. idr. (2017). *Vključujoča šola: Priročnik za učitelje in druge strokovne delavce* (1. izd., 1. natis). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Grosman, M., Jamnik, T. (2006). *Razsežnosti branja*. Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.

Holcar Brunauer, A. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce*. 2. dopolnjena izd., 1. dotis k 1. natisu. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kovač, M. (2020). *Berem, da se poberem: 10 razlogov za branje knjig v digitalnih časih*. Mladinska knjiga.

Krakar - Vogel, B. (2018). Zunanja diferenciacija književnega pouka v osnovnih in srednjih šolah. *Slovenščina v šoli*, 21 (1), 2–19.

Krakar - Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine* (1. izd., str. 308). Rokus Klett.

Krakar - Vogel, B., Blažič, M. M. (2013). *Sistemska didaktika književnosti v teoriji in praksi*. Pedagoški inštitut.

Krakar - Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Križaj, M., Bešter, M. (2018). *Jezikovni pouk: čemu, kaj in kako?: priročnik za učitelje in učiteljice slovenščine v osnovni šoli* (1. izd., str. 231). Rokus Klett.

Marentič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. DZS.

Mikolič, V. (2022). *S Tilko v svet jezika: teoretična izhodišča in praktične smernice za poučevanje slovenščine, drugih in tujih jezikov po učnem modelu Tilka*. Znanstveno-raziskovalno središče Koper in Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Plešec Gasparič, R., Valenčič Zuljan, M., Kalin, J. (2020). Obrnjeno učenje in poučevanje kot priložnost za inovativno in prožno izvajanje učnih oblik v visokošolskem izobraževanju. *Journal of Elementary Education* 13, 51–80.

Saksida, I. (2019). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64 (1), 21–8. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/6okq6ay>

Starc, S. (2023). Pouk slovenščine in besedilna/večkodna pismenost: razmislek ob prenavljanju učnih načrtov za slovenščino. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ai1tm8y>

Štefanc, D., Ermenc Skubic, K., Čop, J., Žveglič, M., Belasić, I., Škapin, D., Klančnik, B., Založnik, P., Kavnik, K., Urh, V. (2021). *Skupaj razvijamo potencialne vsakega dijaka: 1. del, Udejanjanje načela individualizacije v poklicnem in strokovnem izobraževanju na ravni institucije; 2. del, Načrtovanje in izvajanje učne individualizacije*. Center RS za poklicno izobraževanje.

Vogel, J. (2021). Kritična sporazumevalna zmožnost – osrednji koncept sodobnega pouka prvega jezika. *Jezik in Slovstvo*, 66 (1), 3–16. <https://doi.org/10.4312/jis.66.1.3-16>

Vogel, J. (2023). Procesne metode pri pouku slovenskega jezika kot prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 68 (2), 3–17.

Žakelj, A., Zmazek, B., Gril, A., Barle Lakota, A., Zupanc, D., Saksida, I., Cankar, G., Magajna, Z., Žerovnik, J., Borstner, M. (2012). *Razvijanje in vrednotenje znanja*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Žbogar, A. (2014): Literarno branje in mladostniki. *Recepcija slovenske književnosti*. Obdobja 33. Filozofska fakulteta. 551–557.

Žbogar, Alenka (ur.). (2022). *Branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: 58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: 4.–15. 7. 2022*. 1. natis. Založba Univerze.

Žbogar, A. (2021): (Meta)kognitivno-kritično šolsko branje književnosti. *Pedagoška obzorja/Didactica Slovenica*, 36 (3-4). 69–80.

Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 45–60.

Novak, N. (2023). *Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. [Bralna_pismenost_in_razvoj_slovenscine_kot_ucnega_jezika.pdf](https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w3g7cm6)
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w3g7cm6>

Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (b. d.) Bralna pismenost. Opredelitev in gradniki.

Bralna_pismenost_gradniki.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1y6j0n8>)

Bešter, M. (2011). Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 56 (3/4), 111–130.

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., idr. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dumont, H., Istance, D., Benavides, F. (ur.). (2013). *O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse*.

Holcar Brunauer, A. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce*. 2. dopolnjena izd., 1. dotis k 1. natisu. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka: od poučevanja k učenju*. DZS.

Pečjak, S., Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Plešec Gasparič, R., Valenčič Zuljan, M., Kalin, J. (2020). Obrnjeno učenje in poučevanje kot priložnost za inovativno in prožno izvajanje učnih oblik v visokošolskem izobraževanju. *Journal of Elementary Education* 13, 51–80.

Vogel, Jerca, 2021: Kritična sporazumevalna zmožnost – osrednji koncept sodobnega pouka prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 66 (1). 3–15.

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

Novak, N. (2023). Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Bralna_pismenost_in_razvoj_slovenscine_kot_ucnega_jezika.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/w3q7cm6>)

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. (b. d.) Bralna pismenost. Opredelitev in gradniki.

Bralna_pismenost_gradniki.pdf (<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/1y6j0n8>)

BESEDILOSLOVJE TER SPREJEMANJE, RAZUMEVANJE IN TVORJENJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: opredelitev in gradniki*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečjak, S., Gradišar, A. (2012): *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Vogel, J. (2022): Razvijanje strategij kritičnega branja pri pouku prvega jezika. Žbogar, Alenka (ur.): *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko. 9–16.

Starc, S. (2023). Primer obravnave večkodnih besedil v šoli s pomočjo vizualne slovnice. V Jožef Beg, J., Hočevnar, M., Kočnik, Neža (ur.). *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 255–267.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

Šekli, M. (2022). Slovenski jezik v prostoru in družbi: predstavitev izbranih pojmov. V B. Krakar – Vogel (ur.), *Kar je, beži: Zoranu Božiču v spomin: ob prvi obletnici smrti dr. Zorana Božiča, literarnega zgodovinarja, prešernoslovca, profesorja in publicista* (str. 107–118). Slavistično društvo.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

Ahačič, K. (2024). Zakaj in kako je potrebno obravnavati zgodovino slovenskega jezika pri pouku slovenščine v srednji šoli. V *Jezik in književnost v spreminjanju* (str. 233–236).

Šekli, M. (2021). Notranja in zunanja zgodovina slovenskega jezika v srednjem veku (ok. 550–1550). V M. Šekli, L. Rezoničnik (ur.), *Slovenski jezik med slovanskimi jeziki: zbornik Slavističnega društva Slovenije 31* (str. 187–227). Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Šekli, M. (2024). Začetek oblikovanja slovenskih pokrajinskih knjižnojezikovnih različic v 18. stoletju. V J. Jožef-Beg, M. Hočevnar, N. Kičnik (ur.), *Jezik in književnost v spreminjanju: zbornik Slavističnega društva Slovenije 34* (str. 253–282). Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Šekli, M. (2021). Notranja in zunanja zgodovina slovenskega jezika v srednjem veku (ok. 550–1550). V M. Šekli, L. Rezoničnik (ur.), *Slovenski jezik med slovanskimi jeziki: zbornik Slavističnega društva Slovenije 31* (str. 187–227). Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Vukotič, J., Gorenc, B. (2022). *Reformatorji v stripu ali kako smo Slovenci dobili prvo res doooooolgo knjigo (in eno krajšo, ki je opisala, kako pišemo)*. Škratelj.

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

Pečjak, S. (2022). Psihološka perspektiva učinkov digitalizacije na procese branja in učenja pri ljudeh. V A. Žbogar (ur.), *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* (str. 61–68). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko.

Vuorikari, R., Kluzer, S., Punie, Y. (2023). *DigComp 2.2: okvir digitalnih kompetenc za državljane: z novimi primeri rabe znanja, spretnosti in stališč*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

Ahačič, K. (2017). *Kratkoslovnica: slovenska slovnica za osnovno šolo* (1. izd.). Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovo učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 9–28.

Černivec, M. (2018). Uresničevanje dopolnjenega komunikacijskega modela pri obravnavi slovničnih tem v gimnaziji. *Jezikovni zapiski*, 24 (2), 69–79.

Vogel, J. (2016). *Predavanja pri predmetu Didaktika slovenskega jezika*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Vogel, J. (2015). Modeli jezikovnega pouka pri predmetu slovenščina od leta 1990 do danes. *Jezik in slovstvo*, 60 (3–4), 173–183.

Vogel, J. (2017). Poimovanje jezikovne zvrstnosti pri pouku slovenščine v gimnazijah med teorijo in prakso. *Jezik in slovstvo*, 62 (4), 17–30.

BESEDOSLOVJE

Ahačič, K. (2024). Slovnične vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovou učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69 (3), 9–28.

SKLADNJA

Smolej, M. (2022). *Skladanje: izbrana poglavja iz skladnje slovenskega jezika* (1. izd., str. 209). Znanstvena založba Filozofske fakultete. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/idb3ndt>

Smolej, M. (2022). Obravnava skladnje pri pouku slovenščine. V M. Smolej (ur.), *Skladanje: izbrana poglavja iz skladnje slovenskega jezika* (str. 145–156). Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

PRAVOREČJE

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., & Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: Opredelitev in gradniki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

MOTIVACIJSKO BRANJE

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: opredelitev in gradniki*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pezdirc Bartol, M. (2010). *Najdeni pomeni: empirične raziskave recepcije literarnega dela*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

SLOVENSKA, ISTRSKA SLOVSTVENA FOLKLORA

Stanonik, M. (2004). *Slovstvena folkloristika. Med jezikoslovjem in literarno vedo*. ZRC.

ŽANRI IN ZVRSTI SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI

Grosman, M., Jamnik, T. (2006). *Razsežnosti branja*. Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS.

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV Izobraževanje.

Saksida, I. (2022). *Kla kla klasika*. Mladinska knjiga.

Saksida, I. (1998). *Ime mi je igra: antologija slovenskih mladinskih gledaliških iger*. Obzorja.

ODZIV NA BRANJE

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV Izobraževanje.

Podbevšek, K. (2006). *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*. Slavistično društvo Slovenije.

PREGLED SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI

Kerndl, M. (2021). *Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci*. BoMa.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelač in Nešović.

Kordigel Aberšek, M. (1997). *Mladinska literatura, otroci in učitelji: komunikacijski model »poučevanja« mladinske književnosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Pezdir Bartol, M. (2010). *Najdeni pomeni: empirične raziskave recepcije literarnega dela*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Saksida, I. (1994). *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Obzorja.

Saksida, I. (2008). *Poti in razpotja didaktike književnosti*. Izolit.

Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

Saksida, I. (2024). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64 (1), 21–28.

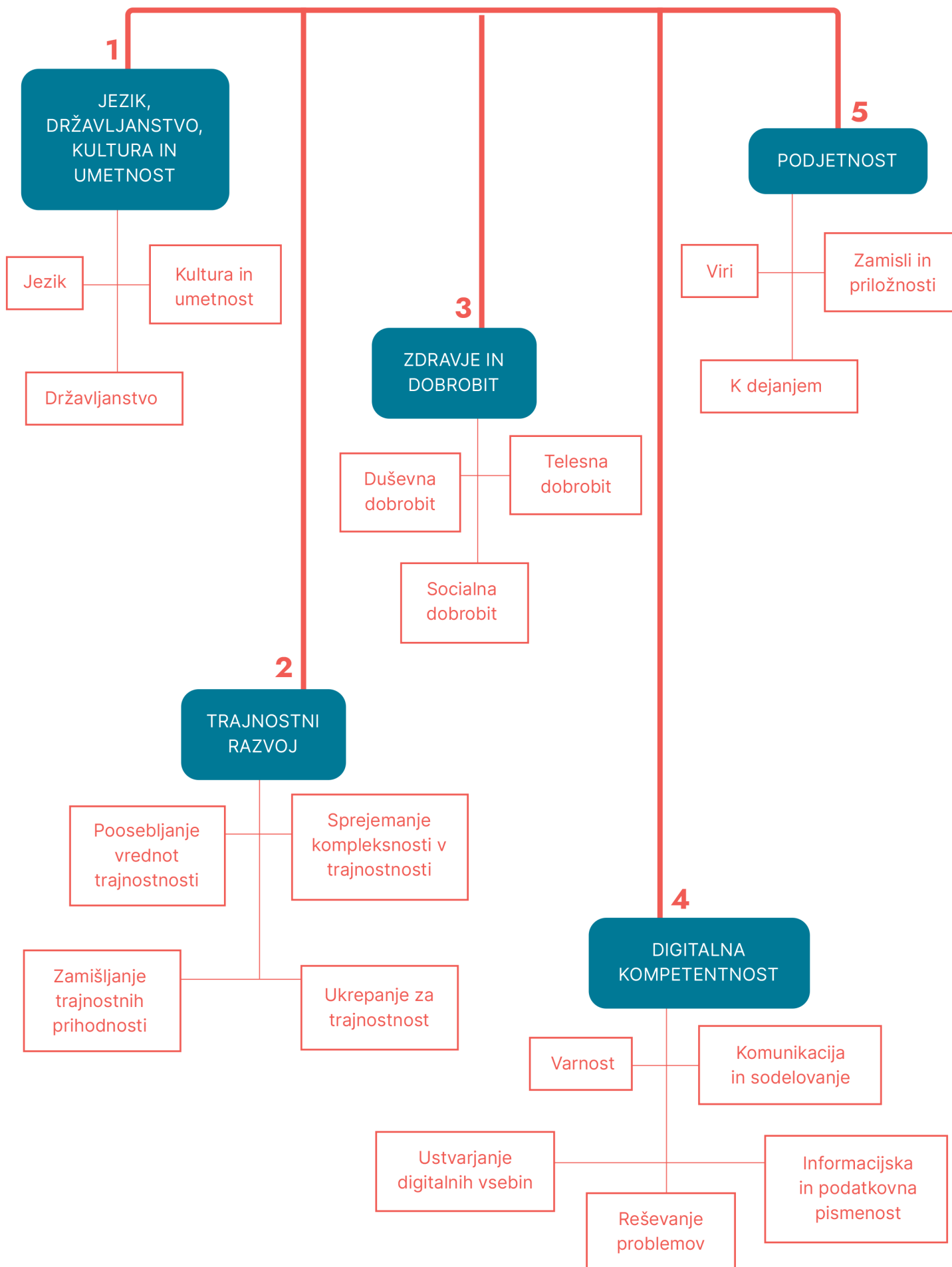
KNJIŽEVNOST KOT BESEDNA UMETNOST

Prešeren, F., Ilich, I., Stepančič, D. (2022). *Krst pri Savici/spremna beseda Iztok Ilich, Damijan Stepančič*.

PRILOGE

KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV

1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljansko držo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljansko držo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družbeni položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.

3 /// ZDRAVJE IN DOBROBIT

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznava raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST

SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.), tako da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepozna avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednosti zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidenim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.